

KARST JA ALLIKAD PANDIVERES

AS MAVES

1994.a koostatud kataloogi "Pandivere Riikliku Veekaitseala karst ja allikad" täiendatud väljaanne

Rahastaja: SA KIK

Tallinn
2002

SISUKORD

1. ÜLEVAADE PANDIVERE VEEKAITSEALA KARSTIST JA ALLIKATEST	5
2. KARST JA ALLIKAD VALDADES	8
2.1 JÄRVAMAA.....	8
2.2 LÄÄNE-VIRUMAA.....	10
3. SUUREMATE KARSTINÄHTUSTE KATALOOG.....	14
3.1 KARSTINÄHTUSED JÄRVAMAAL	14
3.2 KARSTINÄHTUSED LÄÄNE-VIRUMAAL	27
4. ALLIKATE KATALOOG.....	39
4.1 ALLIKAD JÄRVAMAAL	39
4.2 ALLIKAD LÄÄNE-VIRUMAAL.....	42
5. VEESÄILITUSALADE (OLULISTE ALLIKATE JA KARSTILEHTRITE RÜHMAD NING KARSTIJÄRVEDE) NIMEKIRI JA PIIRIKIRJELDUSED.....	48

SAATEKS

Käesolev trükis on sisult 1994.a koostatud kataloogi "Pandivere Riikliku Veekaitseala karst ja allikad" täiendatud väljaanne. Toona juhendas töid Ülo Heinsalu ja kataloogi koostamisest võtsid osa E. Lust, K. Jõelet, I. Tamm, M. Metsur ja H. Kink.

Pandivere karstunud aluspõhjalise kõrgustiku omapära on arenev pindmine ja maa-alune karst. Karstivee maasisene vool liigub kõrgustiku nõlvade suunas, mis on kujunenud allikatevööndi moodustumisest kõrgustiku ümber.

Pandivere Riiklik Veekaitseala kui veekaitsealase suunitlusega programmiala moodustati Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusega nr. 586, 13. detsembrist 1988.a. Veekaitseala peaesmärk oli kaitsta Põhja- ja Kesk-Eesti pinna- ja põhjavee moodustumisala majandustegevuse pöördumatute kahjulike tagajärgede eest.

Teaduslike uuringute põhjal eraldati veekaitsealal 16 veesäilitusala, mis kinnitati järgmiste otsuste ja määrustega:

- Paide raj. RSN TK otsus nr. 15, 26. jaanuarist 1981.a.;
- Järva Maavalitsuse määrus nr. 173 18. septembrist 1991. a.;
- Järva Maavalitsuse määrus nr. 217, novembrist 1991. a.;
- Lääne-Viru Maavalitsuse määrus nr. 42, 13. veebruarist 1992. a.

Veesäilitusala nimetus võib uutes õigusaktides muutuda (näiteks oluliste allikate ja karstilehtrite rühmade ning karstijärvede piirkonnad), kuid nende kaitse vajaduses kahtlusi ei ole.

Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiivi (2000/60/EÜ) valgalaprintsiipi rakendades kehtestas Vabariigi Valitsus oma 3.aprilli 2001.a. määrusega nr. 124 "Vesikondade ja alamvesikondade nimetamine" Pandivere põhjavee alamvesikonna. Nitraadidirektiivist (91/676/EMÜ) lähtudes tuleb liikmesriikidel määrata nitraaditundlikud alad.

Veeseaduse §26¹ lõige 5 määrab allikate ja karsti kaitse nõuded kogu Eestis: allikate ja karstilehtrite ümbruses on 10 meetri ulatuses veepiirist või karstilehtrite servast keelatud väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine ning vee kvaliteeti ohustav muu tegevus.

Vastavalt *Veeseaduse* §26³ lõikele 1 loetakse nitraaditundlikuks ala, kus põllumajanduslik tegevus on põhjustanud või võib põhjustada nitraatioonisalduse põhjavees üle 50 mg/l. *Veeseaduse* §26³ lõige 6 järgi on nitraaditundlikul alal allikate ja karstilehtrite ümbruses kuni 50 meetri ulatuses veepiirist või karstilehtri servast keelatud väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine, sõnniku hoidmine sõnniku-aunas ja muud kaitse-eeskirjas sätestatud vee kvaliteeti ohustavad tegevused. Seega on allikate ja karstilehtrite kaitse üldised nõuded *Veeseadusega* antud.

Suuremad karstivormid peaksid olema kaitse all üksikobjektidena, osa olulisi karstijärvi ja karstivälju on ja jääb kaitse alla veesäilitusalade (oluliste allikate ja karstilehtrite rühmade ning karstijärvede piirkonnad) koosseisus. Osade karstialade puhul piisab ehk kitsendustest, mis kehtestatakse *Veeseaduse* §26³ lõige 2 alusel: nitraaditundlikud alad ja nende piires kaitsmata põhjaveega pae- ja karstialad pinnakatte paksusega kuni 2 m määrab ning nendel aladel käesoleva paragrahvi

lõigete 5 ja 6 kohaste kitsenduste ulatuse kehtestab kaitse-eeskirjaga Vabariigi Valitsus oma määrusega.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu “Pandivere nitraaditundliku ala kaitse-eeskiri” on praegu (aprill, 2002) koostamisel. *Eelnõu järgi kuulutatakse kogu Pandivere alamvesikond nitraaditundlikuks alaks.* Määrus kehtestab kaitset vajavate allikate ja karstilehtrite asukohad, nimekirjad ning ka kitsenduste ulatuse allikate ja karstilehtrite ümbruses. Kitsenduste ulatuse Pandivere nitraaditundlikul alal võib kaitseeeskirjaga kehtestada vahemikus 10-40 meetrit veepiirist või karstilehtri servast.

Praktilise kaitse tagamiseks on vaja teada, millised konkreetsed allikad ja karstivormid määratletakse *Veeseaduse* järgi kaitstavate hulka, kus kaitstavad allikad ja karstilehtrid asuvad ning millised on kitsendused nende kaitseks.

Käesolevas töös esitatud allikate ja karstilehtrite nimekirjad on eespooltoodud määrusega kehtestataivate kaitset vajavate allikate ja karstilehtrite nimekirja aluseks. 2002. aasta jooksul oleks vajalik see nimekiri koostöös kohalike omavalitsuste ja üldsusega täpsustada, et püstitada allikate ja karsti kaitseks reaalsed ülesanded. Määruse jõustumine on kavandatud 2003. aasta jaanuariks.

Allikate ja karstivormide kaitset käsitleb veel *Eesti ürglooduse raamat*, millesse on kantud suuremad ja kultuuriajaloolist väärtust omavad objektid.

Lisaks veekaitsele on allikate kaitse oluline ka veelustiku kaitse seisukohalt, karstijärvede aladel võib olla haruldasi taimekooslusi. Seepärast on otstarbekas lülitada allikate ja karsti kaitse ka Natura 2000 võrgustikku.

Käesoleva kogumiku materjal pärineb peamiselt aastaist 1987–1999. Siis koostati piirkonna majandamiskava väljatöötamiseks tolleaegsete majandite, hiljem valdade veekaitsekskeemid. Nende veekaitsekskeemide põhjal koordineeris AS Maves 2002. aastal karstivormide ja allikate asukohad. Karsti ja allikate andmekihti on kantud ka 1994 aastal kirjeldamata jäänud väiksemad karstivormid. Andmekihid sisaldavad 714 karstivormi ja 135 allika asukohta. Nii allikad kui ka karstilehtrid on käesolevale tööle lisatud väljatrükitud koondkaardil mõõtkavas 1:100 000. Välitööde toimumisest on möödunud üle kümne aasta, enne määruse kehtestamist oleks vajalik kaitset väärivate allikate ja karstivormide nimekiri täpsustada.

Eriti vajab läbimõttlemist põldudel asuvate karstilehtrite kaitse praktiline korraldamine. Osa kurisutest on selgelt väljakujunenud lehtrid, mille ümber kasvavad puud ja põõsad, sageli suubub siia kraav või oja. Selliste karstilehtrite ümbruse looduslikuks jätmise peaks olema arusaadav. Samas on põldudel ka karstivorme (lohud, ajutised väikesed lehtrid), mis ei takista põlluharimist sedavõrd, et maa jääks kasutamata. Põllutööde käigus võivad sellised karstivormid mattuda ja samas tekib karstialal pidevalt uusi karstivorme.

Materjali koostajad loodavad, et käesolev kogumik on abiks Pandivere looduse ja vee mõistliku kaitse korraldamisel traditsioonilisel põllumajandusalal.

1. ÜLEVAADE PANDIVERE VEEKAITSEALA KARSTIST JA ALLIKATEST

Teave karstist ja allikatest on eriti oluline seepärast, et karstialadel puudub põhjaveel looduslik kaitstus ja seetõttu pääsevad reoained takistamatult põhjavette. Allikate veerohkusest ja kvaliteedist oleneb Pandivere kõrgustikult algavate jõgede vesi.

Karsti arenguks on vaja kolme põhitingimust:

- vees lahustuvate kivimite esinemist;
- kivimeid lahustavat vett;
- lõhede-rikete olemasolu vee liikumisteedel.

Õeldust tulenevalt soodustab karsti arengut karbonaatkivimite lõhelisus ja suletud nõgude-orgude olemasolu, kuhu suurvee ajal koguneb vesi. Hea maasisese äravoolutingimuse korral moodustub kõrgustiku nõlvadel allikate võõnd, kust algavad ojad ja jõed.

Pandivere kõrgustik on Eesti enim karstunud piirkond (Heinsalu, 1967, 1977, 1991). Eriti intensiivset karsti arengut on soodustanud kõrgustiku veelahkmeline asend, ümbritsevate aladega võrreldes suur suhteline kõrgus, ulatuslik aeratsioonivõõnd, lõheliste aluspõhjakiivimite esinemine, lõhevõõndite rohkus ja vähesavikatest lubjakividest aluspõhi. Pärast jääaega soodustas vana karsti kiiret elustumist ja arengut õhuke pinnakate ja sademeterohkus.

Kõrgustikul leidub pindmisi, maapinnal nähtavaid karstivorme - mitmesuguse suuruse ja kujuga karstilohkude ja -lehtritena, loopealsetel ka avalõhedena. Pindmised karstivormid esinevad tavaliselt nõgudes, kuhu kevadeti koguneb pinnavesi, mis sealt filtreerub või voolab maa alla. Karstivormid esinevad sageli rühmiti, moodustades karstialasid. Väiksemate karstialade pindala on alla ühe hektari, suurematel on see kuni mitukümmend hektarit. Lähestikku asuvad karstialad moodustavad karstivälju, mille pindala võib olla mitu ruutkilomeetrit. Karstivälju on raske piiritleda.

Ka pinnakatte all leidub rohkesti karstilehtreid ja -nõgusid. Pinnamoes pole nad sageli märgatavad, kohati on nende kohale tekkinud pindmised karstilehtrid, mille täitumisel savika materjaliga on moodustunud soised nõod, kus esineb ajutisi järvikuid või tiike. Ajutiste karstijärvede nõod on 2...3 meetrit sügavad, pikliku kuju, järskude nõlvade ja lameda põhjaga. Nende pikkus võib ulatuda mitmesaja meetrini, laius – 50...100 meetrini. Karstiärved moodustuvad kevadel, kui neid ümbritsevatel aladel tõuseb põhjavee tase oru põhjast kõrgemale. Põhjaveetaseme alanedes kaob ka järv ning heinaajal on meil tegemist tavalise rohumaaga. Kui aga karstijärve satub muda või savikat pinnast, võib taoline veekogu püsida aastaringselt.

Mattunud karstivormide tähtsus pinnavee kiires infiltreerumises on väga suur. Mõnikord seda alahinnatakse, pidades põhiliseks toitjaks kurisutes neeldunud vett. Arvestades aga kurisute väikest valgala ja lühiajalist vee neeldumist (vaid varakevadel), on kurisute kaudu neeldunud vee hulk paljudes kohtades väike. Kurisute osa on oluline seal, kus nende valgala on suur, näiteks Savalduma ja Lüsiingu karstialal.

Sademevesi neeldub Pandivere kõrgustiku põue kogu selle võlvi ulatuses. Kõrgustiku võlvi keskosas on pindmiste karstivormide tihedus kohati väga suur. Ka võlvi perifeerses, madalamas osas esineb mitmesuguse tihedusega karstilehtreid- ja lohke. Palju on neid näiteks kõrgustiku edela- ja kirdenõlval, Kantküla ümbruses. Põhjavee karstilõhede kaudu toitumises on suure tähtsusega ka pindalaline filtreerumine läbi õhukese, hästi vett läbilaskva pinnakatte. Vee neeldumine toimub veel allikaojade ja jõgede ülemjooksul, näiteks Ambla jõe mitmes lõigus, Põltsamaa jõe ülemjooksul, Valgejões, Tõrma, Muru ja Jupri ojad. Kõrgustiku võlvi kui keskse suurima filtratsiooniala piiriks on maapealse, alalise vooluvete võrgu algus ja kõrgustikku ümbritsev soodevöönd.

Kõrgustiku põues on laiuti ja sügavuti välja kujunenud mitmesuguse kuju ja suurusega karstiõõnsuste võrk – süvakarst. Süvakarsti esineb kõige rohkem aluspõhja pealispinnast 5..10 meetri sügavuseni. Palju on karsti veel 30..75 meetri sügavusel, sealt edasi on teda vähe. Vaid suured tektoonilised rikkevööndid on karstunud sügavamalt.

Lõhelised, suuremal või vähemal määral karstunud karbonaatkivimid moodustavad ühtse siluri-ordoviitsiumi põhjaveeladestu. Kohati leidub selles vettpidavaid merglite ja savikate lubjakivide vahekihte, mis takistavad karstumist. Selliste vahekihtide avamused kõrgustike nõlvadel ongi tavaliselt allikate esinemisalad. Selgesti avaldub see kõrgustiku põhjanõlval väga savika Oandu lademe avamusel. Allikalisi alasid leidub ka aluspõhja lõhevööndite kohal. Lõhevööndite kaudu pääseb maapinnale kõige ülemine, valgipinnaline põhjavesi ja ka survealine, sügavalt tulev vesi.

Karstunud on kõigi ordoviitsiumi ja siluri lademet, eriti aga Pirgu, Rakvere, Porkuni, Juuru ja Raikküla lademe avamuse ülemised kihid. Nimetatud lademet avamusel on kohati ühel ruutkilomeetril isegi mitukümmend karstilehtrit.

Kõrgustiku nõlvadel ja jalamil esinevast laiast karstiallikate vööndist saavad alguse veerikkad jõed, mille keskmine äravool on 1,21..31,7 l/(s·km²), sellest põhjaveeline äravool 1,02..24,4 l/(s·km²). Jõgede toitumine põhjaveest on suur, moodustades kuni 50% üldisest äravoolust.

Allikavöönd koosneb erinevatel absoluutkõrgustel asuvatest alavöönditest. Neist esimese moodustavad tugevasti muutliku vooluhulgaga allikad ja nende rühmad, mis paiknevad kõrgustiku nõlvadel enamasti kõrgemal kui 110 meetrit merepinnast. Sellesse kuuluvad Valgejõe ülemjooksu allikad ja Jupri allikad, Aravete allikad ja Jägala jõe ajutised lätted, Seidla allikad, Järva-Jaani Õpetaja allikad jt. Selle alavööndi allikad on paljude jõgede ajutised, mitte alalised algused. Nende vooluhulk on muutlik, suvel ja talvel on nad väga veevaesed ning võivad isegi kuivaks jääda. Mõni, näiteks Aravete allikarühm annab mõnel aastal kuni 1000 l/s vett ja kuulub väga suurte ajutiste allikate klassi. Enamasti on need suured karstiallikad ja rühmad maksimaalse vooluhulgaga 10..100 l/s.

Allikate teine alavöönd paikneb kõrgustiku jalamil, mille absoluutkõrgus on 68..110 meetrit. Allikaliste alade arv ja pindala on seal suur. Rohkesti on veerikkaid püsiva vooluhulgaga lange- ja tõusuallikaid ning paljude jõgede ja ojade alguse püsiallikaid. Sellest rühmast on tuntumad Roosna-Alliku allikad, Jäneda pargi allikad, Samma

allikad, Mõdriku allikad, Lavi allikas, Simuna Katkuallikas ja Kiltsi allikad. Viimased avanevad küll kõrgustiku nõlval, kuid nende vooluhulk on küllaltki stabiilne. Maksimaalse vooluhulga poolest kuuluvad need allikad väga suurte, mõned isegi hiiglasuurte allikate klassi, näiteks Vetiku (vooluhulk üle 1200 l/s). Nende minimaalne vooluhulk on alla 250 l/s, osal isegi alla 10 l/s.

Allikate kolmas alavöönd paikneb kõrgustikku ümbritsevas soodevööndis ja on raskesti piiritletav. Selles leidub rohkesti soid toitvaid pisikesi imballikaid, kuid ka suuri tõusuallikaid ja nende alasid, mis on seotud kõrgustiku survealise põhjaveega. Paljud selle alavööndi allikad ja nende rühmad annavad vett üle 200 l/s ning on püsiva vooluhulgaga, mida näitab veehulga muutlikkuse arv: Völlingu allikatel on see 1,3. Veehulga muutlikkuse arv väljendab allika miinimumvooluhulga suhet maksimumvooluhulka. Paljud ojad ja jõed algavad allikalistelt märgaladelt, kus ei saagi täpselt jõe või oja algust määrata. Roosna-Alliku allikaline märgala, kust algab Pärnu jõgi, on ligi 1,5 km pikk ja 0,5 km lai. Seal leidub kümneid allikaid, kusjuures osa neist on paisjärvede põhjas ja kraavides. Suuremaid allikalisi alasid ja allikalisi märgalasid on ümber kõrgustiku vähemalt 60. Kui arvestada, et ühel allikalisel märgalal on veerikkal ajal vähemalt 10..20 allikat, on kõrgustikku ümbritsevas allikavööndis üle tuhande allika. Veevaesel ajal on neid mitu korda vähem.

2. KARST JA ALLIKAD VALDADES

2.1 JÄRVAMAA

1. LEHTSE VALD (karstikataloogis numbrid 1.9) asub Pandivere kõrgustiku loodenõlval. Tuntud karstialad on väikesed ja asuvad kahes piirkonnas:

- Lehtse - Jäneda joonest põhja pool Ojaküla ja Patika küla ümbruses, kus esineb mitu suurt kurisut ja ka vett neelavaid karstunud lohke;
- Lehtse-Jäneda vahelisest raudteest lõunas Lehtse, Linnape ja Raudla ümbruses on põldudel üksikuid väikesi kurisuid ja vettneelavaid nõgusid, mõned neist on täidetud ja põllustatud.

Allikalisi alasid on Lehtse vallas arvukalt (allikakataloogis numbrid 1..6). Eriti suured ja veerikkad on nad Jäneda pargis ja Jäneda pikioosi kõrval, Siniallikad Kadaka külas (Mustjõe lisaoja alguses), Raudla külas (suuremalt osalt kraavides) ja Jootme külas (Soodla jõe alguses).

2. AMBLA VALD (karstikataloogis numbrid 10..15) paikneb Pandivere kõrgustiku loodenõlval ja osaliselt võlvil. Karsti esineb rohkesti, kuid palju sellest jääb metsaalale, mistõttu tegelik olukord kaardipildis veel piisavalt ei kajastu. Rohkesti leidub üksikuid kurisuid. Suuremaid karstialasid on teada kuues kohas. Nende hulka kuuluvad rohkesti pinnavett neelavad suure vesikonnaga kurisute rühmad, näiteks Lüsingul (vesikonda kuulub kuivendatud ala pindalaga umbes 300 ha) ja Aravetel (vesikond umbes 10 ha). Aravete piirkonnas on laiguti ka lookarsti (nn. Pätsiniidu paekärgastik jt. kohad). Karsti ilmneb ka vee neeldumise näol kraavides, mistõttu need on kohati kuivad (Aravete lähedal), Ambla jõe sängis vahelduvad vettneelavad lõigud allikaliste lõikudega.

Veerikkaid allikalisi alasid (allikakataloogis numbrid 7..9) on Aravetel, Käravetel, Roosna-Vanaveski järves ja selle ümbruses. Allikad on sageli seotud väikeste maa-aluste jõgedega. Veesäilitusalaks on Lüsingu karstiaala koos Roosna-Vanaveski allikatega.

3. JÄRVA-JAANI VALD (karstikataloogis numbrid 16..52, 134), mille maad paiknevad Pandivere kõrgustiku võlvil, on üks karstirikkamaid piirkondi. Valla loodeosas on karstinähtusi teada vähem. Kurisute sügavus on sageli üle 2 meetri (mõnel juhul 3.4 meetrit) ja läbimõõt mitukümmend meetrit. Paljud neist on suhteliselt hea neelamisvõimega (5..20 l/s). Üsna sageli esineb nõgusid, kus põhjavee kõrge taseme ajal esineb ajutine karstijärv (Kuksemaal, Jalgsema ümbruses, Karinus jm.). Kevadeti püsib vesi neis järvedes kuni paar kuud. Järv võib ilmuda ka teistel sademeterohketel aastaegadel. Eriti karstirikkad on Karinu, Jalgsema, Ramma, Kuksema ja Metsla külade ümbrused. Suuremad allikad on Järva-Jaani asulas (allikakataloogis nr.10). Veesäilitusalaks on Jalgsema karstiväli.

4. ALBU VALD (karstikataloogis numbrid 53, 54 ja 65..68) asub Pandivere kõrgustiku loodenõlval. Sellesse jäävad Seidla, Järva-Madise, Albu ja Orgmetsa ümbrused. Karstivormid esinevad peamiselt üksikute kurisutena põllunõgudes. Orgmetsa kraavides ja Neitla peakraavi põhja on tekkinud vettneelavad pugemid. Rava metskonna lähedal riigimetsas on lõhede- ja karriderohke lookarstiaala.

Karstiallikaid on Albus, Kihmes, Seidlas (allikakataloogis number 11), Järva-Madisel, Ahulas ja Kaalepi peakraavis. Allikaid on tõenäoliselt veel metsades Järva-Madiselt loodes.

5. ROOSNA-ALLIKU VALD (karstikataloogis numbrid 69..77) on võrreldes Järva-Jaani vallaga vähem karstirikas, sest suur osa vallast asub Pandivere kõrgustiku nõlval ja jalamil ning on soostunud. Kurisud paiknevad tavaliselt sulglohkudes või nõgudes. Kurisute sügavus on enamasti kuni 1,5 meetrit. Karstirikkamad on Kaaruka ja Kodasema ning Valasti küla ümbrus.

Roosna-Alliku vallas on rohkesti karstiallikaid (allikakataloogis numbrid 12..16) . Kõige suurem allikaline ala on Roosna-Allikul, kust algab Pärnu jõgi. Allikaid esineb veel Esna pargi ääres, Viisul (kraavides), Vodja külas ja Kiigumõisa lähedal Jägala jõe lähikonnas. Kõik suured allikad - Roosna-Alliku, Kiigumõisa ja Esna - ning nende ümbrus on veesäilitusaladeks.

6. KAREDA VALD on karstirikas (kataloogis numbrid 78..98). Vald paikneb osalt Pandivere kõrgustiku edelaosas võlvil, osalt kõrgustiku nõlval ja soostunud ning allikarohkel jalamil. Karstialad kujutavad enamasti mõne kuni mõnekümne hektari suuruseid sulglohke, kus esineb üks, harvem mitu 1.3 meetri sügavust kurisut. Tihti on neisse veetud põllukive. Leidub ka suuri sulglohke, kus esineb ajutisi järvikuid. Palju karstiletteid leidub Müüsleri, Ämbra, Ammuta ja Kareda küla piirkonnas. Kareda valla karstiallikad paiknevad Kareda (allikakataloogis number 17), Esna ja Vodja küla ümbruses ning on ajuti väga veerikkad.

7. KOERU VALD on karstirikas (kataloogis numbrid 55..64, 99..133, 135 ja 136), paiknedes Pandivere kõrgustiku lõunanõlval ja soostunud ning allikarikkal jalamil. Kurisud on 1.3 meetrit sügavad ja enamjaolt neelavad vett hästi. Nende läheduses võib esineda soostunud põhjaga karstilohke, kus püsib pinnavesi. Mõned kurisud on osaliselt põllukividega täidetud. Senistel andmetel on eriti karstirikkad Visusti, Tudre, Kuusna, Kalitsa, Abaja, Vao ning Puhmu külade ümbrused. Tudre külas on suur karstinõgu, kus esineb ajutine Tudre karstijärv, mis on ka veesäilitusalaks. Veekaitseala piires asuvad mõned veerikkad karstiallikate alad, nagu Vahujõe ülemjooksul (allikakataloogis number 18), Abaja ja Rõhu külas, Väinjärve ning Preedi piirkonnas. Preedi jões on tõusuallikaid.

8. KOIGI VALD asub Pandivere kõrgustiku edelanõlval. Kurisuid esineb Koigi, Huuksi, Keri, Sõrandu ja Väike-Kareda küla piirkonnas (kataloogis numbrid 137..144). Need asuvad tavaliselt põllul sulglohkudes. Kõige karstirohkem on Keri küla ümbrus. Koigi valla allikalistest aladest (allikakataloogis number 19) asub kõige suurem ja veerikkam Prandil, kust saab alguse Prandi jõgi. See piirkond on ka veesäilitusalaks.

9. PAIDE VALD asub Pandivere kõrgustiku edelanõlval. Kurisuid praktiliselt ei esine, on üksikuid väikesi sulglohke. Paide valla allikatest jääb veekaitsealale Valgma allikas (allikakataloogis number 20).

2.2 LÄÄNE-VIRUMAA

10. SÕMERU VALD (kataloogis karst 145..149, allikad 21..26) asub Pandivere veekaitseala põhjaserval kõrgustiku nõlval ja jalamil, kus absoluutkõrgused on suhteliselt väikesed ja palju on soostunud piirkondi. Karstilehtreid esineb siin üldiselt harva ja need on väikesed, paiknedes sooservades või väikestes orgudes ja orundites. Üks märkimisväärsemaid karstialadest asub Muru oja (149) sängis (neelab üle 300 l/s), kus esineb arvukalt pugemeid, milledes oja kaob maa alla. Suurem karstiala asub veel Sämi-Kuristiküla külas (148), kus lähestikku on 4 kurisut, milledes neeldub Pikaristi soost tulev vesi. Sõmeru vallas on pinnakate kohati väga õhuke. Voolav vesi saab infiltreeruda neis paigus kiiresti läbi pinnakatte karstilõhesse. Suuri allikarühmi leidub Kunda jõe ümbruses või selle lähedal Sämil (24) (28.08.92 - 12 l/s); (15.12.92 - 58 l/s) ja Rahklas (26) (28.08.92 - 93 l/s; 26.06.92 - 184 l/s), väikesi rühmi esineb paljudes kohtades, eriti Kunda orus, Varudil (23) jm. Kunda jõeoru veesäilitusalale jääb Muru karstiväli.

11. KADRINA VALLA (kataloogis karst 150..169, allikad 27..37) kirde- ja põhjaosa, asub Pandivere kõrgustiku allikarikkal nõlval. Karstilehtreid leidub siin harva. Erandiks on Kõrveküla, Vaiatu ja Kolu (156..159) vaheline ala, kus esineb ulatuslik kirde-edelasuunaline Kõrveküla karstilehtrite vöönd. Rohkesti esineb põhjavee lähedusest tingitud pisikeste järvikutega soiseid karstunud nõgusid. See on eriti ilmikas Kihlevere (155) ja Võipere (152, 153) kandis. Kadrina vallas esineb rohkesti veerikkaid karstiallikaid Loobu jõe orus Jõeperes ja sealt allavoolu mitmes kohas piki orgu: (26.06.92- 19 l/s; 19.03.92- 174 l/s). Loobu jõel on ka mitu karstiallikatest toituvat lisaoja. Kõige veerikkam on neist Vohnja oja (Kolu allikad 29 28.08.92 - 6 l/s; 15.12.92 - 63 l/s). Rohkesti on allikaid (30) sootasandikul ja selle serval Hulja ümbruses (üks rühm: 28.08.92 - 0,4 l/s; 15.12.92 - 52 l/s). Nende vesi voolab kraave mööda Selja jõkke.

12. SAKSI VALD (kataloogis karst 170...233, allikad 38...40). Rohkesti karstilehtreid leidub Tapa-Kadrina maanteest lõuna ja kagu pool. Siin on neid teada üle 40 ja sageli on nad hea neelamisvõimega 1.4 meetri sügavusega kurisud, mis esinevad kohati rühmiti. Koos üksikute lähikonna lehtritega moodustavad nad karstialasid ja -välju. Kohati arenevad karstilehtrid kiiresti, eriti Saiakopli (208..218) piirkonna mitmel karstialal, kus nad on hästi vettneelavad. Saksis esineb suur karstinõgu, kus on väga muutliku veetasemega karstijärv (201). Pariisi, Aruküla ja Kiku küla (178, 189..194) ümbruskonnas esineb sageli liigniiskeid karstinõgusid. Udriku koolimaja juures (170..171) asub väikeses orus karstiala, kus oja kaob kurisutes maa alla. Mitu suurt allikarühma asub Valgejõe orus Moe ja Imastu vahel. Neist eriti veerikkad ning püsiva vooluhulgaga on Konnavere (39), (1959.a.- 111 - 239 l/s) ja Imastu allikad (38) (1959.a. - 116 - 502 l/s). Veesäilitusalaks on Saksi karstijärvik.

13. RAKVERE VALLA (kataloogis karst 234...245, allikad 41..45) lõunaosa paikneb Pandivere kõrgustiku võlvil ja põhjanõlval, kus karsti esineb rohkesti. Tallinn - Narva raudteest põhja poole jääv ala asub allikarikkal ja soostunud kõrgustiku jalamil. Pindmisi karstivorme esineb väga vähe. Raudteest lõunas on kurisute poolest kõige karstirikamad Lepna (235) ja Mädapea (236), Karunga (241), Järni (244) ja Levala (242) küla ümbruskond. Kurisud esinevad kas väiksemate rühmadena või paiknevad üksikult põllunõgudes. Järni ja Levala kandis on nad enamasti seotud väikeste soiste

termokarstiliste nõgudega. Kurisude sügavus ületab sageli 2 meetrit. Paljudesse neist on veetud põllukive, mis ei ole oluliselt vähendanud neeldumisvõimet. Enamkarstunud piirkonnaks on veel Karitse (245, 358), kus esineb peale kurisute ka ajutisi karstiojasid - näit. Jupri (237) - 18 l/s, mille vesi avaneb allikatena Rakvere linnas. Karstiallikate poolest on Rakvere vald rikas. Neid on rohkesti Kullaaru ümbruskonnas Samma (41, 42), Laanemõisa (43) ja Tõrma külas (45) (28.09.92 - 11 l/s; 15.12.92 - 145 l/s). Kui siia lisada ka Rakvere linnas, valla serval, esinevad allikad, siis on neid kokku mitukümmend. Mõned allikarühmad on veerikkad ja annavad väga olulist lisavett Selja jõkke. Veesäilitusaladena on kaitse all Tõrma allikad ja Jupri karstiorg.

14. RÄGAVERE VALD (kataloogides karst 246..250, allikad 46..50) asub Pandivere kõrgustiku kirdeosas ja on paiguti väga karstirikas. Karstilehtrite ja -lohkude sagedus on kõige suurem valla lääneosas, eriti Kantküla ja Nurkse (246) küla ümbruses. Nende sügavus on tavaliselt alla 2 meetri ja asukohad on sageli seotud termokarstiliste nõgude ning oosidega, kus eeldused karsti arenguks on soodsamad. Kuivajõe külas (250) esineb samanimelises orus rühm karstilohke, kus ajutiselt veerikas oja läheb maa alla. Kurisud esinevad ka Kunda jõest idas Kõrma (248) ja Miila külas (249) (neelab üle 8 l/s) ning Kabala ümbruses. Rägavere suurt, kuid ebauhtlast karstumust näitab veerikaste karstiallikate rohkus Kunda ürgoru nõlvadel. Eriti palju on neid Ulvi ja Põlula vahel, jõest läänes. Allikatest algavad ka mitu Kunda jõe lisajõekest (Lävi allikad (50) 15.12.92 - 103 l/s; 26.06.92 - 251 l/s; Külmaveski allikad (48) 28.08.92 - 31 l/s; 19.03.92 - 104 l/s).

15. VINNI VALD (kataloogis karst 251..269, allikad 51..69) asub Pandivere kõrgustiku võlvil ja idanõlval, kus karstilehtreid ja -lohke esineb arvukalt, kuid väga ebauhtlaselt. Sageli kohtab neid Vinni ja Pajusti ümbruskonnas ning Viru-Jaagupi ja Roela vahelistel põllumaadel. Nad esinevad tavaliselt nõgudes, kuhu kevadel koguneb pinnavesi. Vinni ja Rakvere vahel voolab ühte karstinõkku Vinni-Vanakülast tulev allikaoja ning moodustab järvekese, kust vesi imbub pikkamööda maa alla. Selles ümbruskonnas on mitu karstilehtrit. Suur karstilehtrite rühm asub Pajusti ja Vinni vahel paiknevas tammikus (254). Kadila ja Veedla (264) külas esineb arvukalt karstilohke ja väikesi kurisuid, mis ajavad kevadeti algul vett välja, hiljem aga hakkavad seda neelama. Kevadel esineb seal üks või mitu järvekest. Sarnaseid karstinähtusi esineb ka Viru-Jaagupi ümbruses (261). Roelast läänes ja loodes liivaka pinnakattega aladel esineb väikesi langatusi. Seal, kus pinnakate on õhuke, toimub sademetevee pindalaline filtreerumine, ilma, et karstilehtreid oleks tekkinud. Karstiallikaid esineb Vinni vallas väga palju. Ilmselt on siin maapõues rohkesti veesooni, mida mööda neeldunud vesi liigub allikate poole. Eriti suured ja veerikkad allikate rühmad on Mõdriku pargist läänes, Kaarli jõe alguses, Mõdriku-Vanakülas Rägavere veski lähedal (59), Vetikul (58) ja Voore ning Viru-Roela vahel piki oosi (Allika (64), Voore (65), Küti (66), Kulina (67), Roela (68) jt.). Viimastest algavad allikaojad ja kraavid suubuvad Kunda jõkke, andes selle ülemjooksule suure veerohkuse. Veesäilitusaladena on kaitse all Mõdriku ja Vetiku allikalised alad.

16. TAMSALU VALD (kataloogides karst 270..289, allikad 70) paikneb Pandivere kõrgustiku võlvi keskosas, kus puudub alaline vooluvesi. Ala on väga karstirikas. Karstilehtreid leidub eriti tihedalt Assamalla luhal (270), kus esineb ajutine karstijärv; Tamsalust lääne pool esinevad Savalduma (275) ja Einjärv (276) ajutiste järvedega karstialad. Neid on ka Vajangu (282), Võhmuta (284) ja Aavere ümbruses. Viimased

erinevad põhja- ja loodepoolsest selle poolest, et kurisud esinevad sageli soostunud alade serval või soistes nõgudes, kus on pisijärvikud. Porkunist põhja pool asub suur Võhmetu-Lemmküla ajutiste järvede ala (271), mille veerežiim sõltub ümbruskonna põhjavee tasemest. Järvenõod on valdavalt termokarstilise tekkega. Tamsalu valla suurimad karstiallikad asuvad Valgejõe orus (70). Eriti arvukad ja veerikkad on nad Porkuni järves (summaarne vooluhulk kuni 250 l/s). Ka kraaviks muudetud Valgejõe säng on allikaterohke. Veesäilitusaladena on kaitse all Assamalla luht, Aniste-Einjärve ja Järsi-Aavere-Mängupealse karstijärvikud.

17. VÄIKE-MAARJA VALD (kataloogis karst 290..338, allikad 71..81) paikneb Pandivere kõrgustiku võlvi lõunaosas (puudub alaline vooluvesi) ja nõlval, kuhu jääb Äntu - Kiltsimõisa - Varangu joonest lõuna poole jääv ala. Valla maad on väga karstirohked. Valla kirdeosas on suurte metsade ala, kus pinnakate on õhuke ja esineb isegi loopealseid. Võib arvata, et seal leidub rohkesti vettneelavaid karstilohke ja teisi pindmisi karstivorme, mis kõik pole teada. Valla põhja-, kesk- ja edelaosas, Väike-Maarja lähistel (303), Eipri külas (296), Triigil (298), Koonul (291, 292), Vao ja Kiltsi (307..315) ümbruses leidub arvukalt 2-3 meetri sügavusi kurisuid ja nende rühmi, mis tavaliselt paiknevad väikestes kuni 10 meetrise läbimõõduga sulglohkudes. Niisugused sulglohud on sageli looduslikud rohumaad ja kujutavad jääajaeelseid karstivorme, kus mattunud pinnakatte paksus on mitu meetrit. Sulglohkudes esineb sekundaarseid karstilohke, kus püsib pinnavesi, kujutades endast pisikesi karstijärvikuid. Kohati on kurisuid mitmesaja meetri pikkustes orundites, mis asuvad jääajaeelsete karstiorgude kohal. Niisugused karstunud orud on näiteks Vao asulast põhja pool Imakaevul (306), Väike-Maarja asulas (303), Käärmaal (302) ja Koonul (291..292). Väike-Maarja valla lõunaosas esineb rohkesti ajuti väga veerikkaid karstiallikaid. Suvel jääb neist osa kuivaks. Taoline on Põltsamaa jõe ülemjooks. Suuremad allikarühmad asuvad Kiltsi lossi (76) lähedal (19.03.92 - 61/s; 26.06.92 - 24 l/s), Äntu-Prillapatsi allikajärvedes (74) ja Äntu küla ümbruskonnas. Neist algavad ojad toidavad Põltsamaa jõge. Kiltsi ja Varangu allikad asuvad veesäilitusaladel.

18. RAKKE VALD (kataloogis karst 339 ja allikad 82..86) paikneb Pandivere kõrgustiku lõunanõlval. Karstilehtreid ja -lohke leidub vähe ning nad asuvad veelahkmelistel aladel Rakkest kirde ja loode pool. Neid on teada Ao küla väljadel ja Rakke vanade paemurdude piirkonnas (339), moodustades Jaala karstivälja. Allikaid esineb arvukalt Salla ja Onga jõe alguses (82..84) ning Varangu ja Põltsamaa jõe ääres. Suurem allikarühm asub Mõisamaa külas (83).

19. AVANDUSE VALD (kataloogis karst 340..346, allikad 87..88) asub Pandivere kõrgustiku lõunanõlval. Valla maadest on vaid loode osa Pandivere kõrgustiku karstirohkel võlvil, suurem osa paikneb kõrgustiku nõlval ning soostunud ja metsasel lõunajalamil. Nendevaheliseks looduslikuks piiriks on Laekvere - Rakke maantee. Kõrgustiku võlvil esineb karsti kõikides külades, kusjuures suuremad karstilehtrite rühmad paiknevad soostunud nõgude serval. Neist karstialadest on kõige suuremad Määri (340) ja Orguse (344) külas, kus mõned kurisud on üle 2 meetri sügavad ja hästi vettneelavad. Väheldasi karstilohke ja -lehtreid esineb Avandusel (345) ja Nadalamas (342). Avandusel (315) ja Hirla külas (346) on mõnedes soostunud karstinõgudes ka ajutisi või alalisi järvikuid. Simuna valla allikatest on suurim Simuna Katkuallikas (88) kiriku lähedal, kust algab Pedja jõgi (28.08.91- 191 l/s; 19.03.93- 538 l/s). Selle lähedal jões, samuti ida pool kuivenduskraavides esineb veel

arvukalt väikesi allikaid. Kõik nad toituvad Avanduse ja Orguse piirkonnas ja neist põhja pool maa sisse imbunud pinnaveest. Osa Simuna valla põhjaosas neeldunud pinnaveest voolab maapõues lääne poole ja tuleb allikatena maapinnale Kärša külas (87), kust algab Kärša oja (28.08.92- 138 l/s; 19.03.92- 466 l/s).

20. LAEKVERE VALD (kataloogis karst 347..353, allikad 89..90) asub Pandivere kõrgustiku kagunõlval. See piirkond on suuremalt jaolt kaetud soode ja rabadega. Kurisuid ja teisi vettneelavaid pindmisi karstinähtusi esineb valla põhjaosas, õhema pinnakattega põllustatud piirkondades. Karsti on teada Sirevere (352), Rohu (349), Rahkla (350), Padu (352) ja Muuga (348) külas ning neid ümbritsevatel aladel. Rohu ja Rahkla karstialad on seotud jääajaeelse mattunud karstiga ja seal esineb ka järvikutega sulglohke. Nende lähedal, õhukese pinnakattega aladel, võib leida väheldasi kurisuid. Paasverest (351) lääne pool põldudel on esinenud väikesi maapinna sisselangemisi. Veerikkaid karstilehtreid esineb rühmiti Muugal (89), Avijõe ülemjooksu piirkonnas (19.03.92 - 21 l/s; 26.06.92 - 1 l/s), Ediveres ja Paasveres (90). Simuna - Paasvere joonest lõunas kõrgustiku soostunud jalamil on kraavides väikesi allikaid.

3. SUUREMATE KARSTINÄHTUSTE KATALOOG

3.1 KARSTINÄHTUSED JÄRVAMAAL

LEHTSE VALD 1991. ja 1992. a.

- 1 Patika külast kirde pool, heinamaa ja võsastunud ala servas on ca 4 ha sulglohus 1,5..2 m sügav 20 m läbimõõduga karstilehter, millesse juhiti vana kuivenduskraaviga liigvett ca 5 l/s. Selle kurisu kõrval, samas sulglohus asub ka väiksem 1,5 m sügavune 8 m läbimõõduga karstilehter. Liiva + moreen 4..5 m.
- 2 Patika külast põhjapool karjamaal on 2 ha suuruses sulglohus 2 m sügavune (diam.=10..15 m) karstilehter. Läheduses paikneb veel kaks tekkivat kurisut ja kolm väikest kurisuta sulglohku. Liiv+moreen 6 m.
- 3 Läpi küla ja Patika vahel metsas neeldub vesi magistraalkraavis põhja pool raudteed. Moreen 3..4 m.
- 4 Raudla küla juures on põllul 2 ha vesikonnaga sulglohus, kive poolenisti täis, 1..1,5 m sügavune (diam.=10 m) karstilehter. Lõuna poole jäävatel põldudel esineb veel mitmeid kurisuta sulglohke, millede aeg-ajalt tekivad kurisud. Moreen 3 m.
- 5-6 **Patika karstiväli** (1 km²,6/2 (6 sulglohku/neist 2kurisutega))
Asub Patika külast idapool haritaval maal ja metsaalal. Pinnakattes valdavalt moreen 4..6 m. Karstiväljale jäävad kaks vett neelavat kurisut ja neli praegu kurisuta sulglohku. Neeldunud vesi väljub ilmselt Jäneda allikates. Reostuskoldeid karstiväljal pole.
- 5 Patikast idapool heinamaal juhitakse 3 m sügavuse kraavijupiga osa magistraalkraavi kuivendusvett kraavipõhjas olevasse väiksesse kurisusse. Kurisus neeldus vett 1..2 l/s. Moreen 4..5 m.
- 6 Patikast idapool, võsastunud alal neeldub ca 20 ha kuivendusvesi (ca 5 l/s) magistraalkraavi põhjas ja kraavi lähedal olevates väikestes, kuni 1 m sügavustes kurisutes. Moreen 4 m.
- 7 Rägavere ümbruses põllul on kuus alla 2 ha vesikonnaga sulglohku. Vaid Rägavere mõisast 400 m lõunas paiknevas sulglohus võib kihuhunniku all oletada kurisut. Moreen 2..4 m.
- 8 Linnapes juhitakse süvendatud karstilehtrisse (sügavus 1,5 m, diam.=10 m) kraaviga ca 35 ha karjamaa kuivendusvesi. Neeldub kuni 5 l/s. Moreen 3 m.
- 9 Jootmes Suugal on põõsastikus ca 4 ha sulglohk, kus liigvesi on kunagi varem juhitud kraavides olevatesse kurisutesse. Praegu on ala maakasutusest väljas, kraavid pea maatas ja vaid ala edelaosas on jälgitavad mõned ca 0,5 m sügavused kurisute kohad kraavides. Turvas + moreen 3 m.

AMBLA VALD 1990. a.

- 10 Kurisoo külas Aravete - Ambla vahel paikneb 10 ha vesikonnaga sulglohk, milles asub lääne pool Aravete ringteed 1..2 m sügav (diam.=30 m) karstilehter, kuhu juhiti ca 50 ha kuivendusvesi. Praeguseks toimub liigvee

- neeldumine valdavalt idapool maanteed uue kuivenduskraavi põhjas. Moreen 2,5 m.
- 11 Sääskülalt loodepool karjamaal on tehistekeline karst: Sääsküla ojast juhitakse regulaatori ja kraaviga vesi osaliselt põhjaveevarude täiendamise eesmärgil üleujutatavale karjamaale, kus vesi neeldub kraavipõhjas läbi õhukese turbakihi. Kurisuid näha pole, ilmselt ummistunud. Liiv+moreen 5 m.
- 12 **Lüsiingu karstiväli** (0,6 km², 4/4)
4 kurisutega sulglohku paikneb Roosna ja Reinevere vahel metsas ja rohumaal. Pinnakattes turvas ja moreen ca 2 m. Karstiväljana vaatleme vaid kurisutega (4 tk) väiksemat loodepoolset ala, ca 1000 ha pindalaga suletud vesikonnast, kus esineb pinnavee neeldumine kõige ilmekamalt. Pinnavett juhitakse karstiväljale Koigi ja Tammiku kanalite abil ca 300 ha parandatud maadelt. Sademetevaesel ajal pinnavesi kurisutesse ei jõua, vaid neeldub juba enne karstiväljale jõudmist kanalite põhjades. Kevadise suurvee ajal tekib Lüsiingule karstijärvik. Karstilehtrid on kuni 1..2 m sügavused, läbimõõt kuni 10 m. Ühes kurisus on näha aluspõhi, milles on ca 20 cm laiune lõhe. Suurimate kurisute neelamisvõime ulatub 100 l/s. Neeldunud vesi väljub Ambla jõe algusena suurveeaegsetes Lüsiingu allikates ja püsiallikatena Roosna-Vanaveski paisjärve põhjas. Tammiku kanalisse juhitakse Roosna suurfarmi biopuhasti heitvesi. Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 13 Rava külast lõunapool põllul paikneb ca 5 ha vesikonnaga sulglohk, mille nõlvale jääb 1,2 m sügavune (diam.=6 m) põllukive osaliselt täis, karstilehter. Moreen 2 m.
- 14 Reinevere külast läänes, võsastunud heinamaal paikneb ca 4 ha vesikonnaga sulglohk. Kurisud on turvastunud alal, väikesed ja sageli ummistunud. Küla serval on veel nõlva jalamil väike karstitiik. Moreen 2..3 m.
- 15-23 **Roosna-Jalgsema karstiväli** (15 km²,75/32)
Ala põhjaosas (Roosna ümbruses põllumaadel) on pinnakatet (liiv+moreen) 2..5 m. Kurisuid vähe, samas esineb ca 20 sulglohku, kus suurvesi neeldub läbi liivakihi. Jalgsema poolses osas on mitu karstijärvikut, ca 30 karstilehtrit ja lisaks veel paarkümmend kurisuta sulglohku. Karstivälja lõunapoolsel osal Jalgsema küla ümbruses on pinnakatet 3..6 m (liiv+moreen ja moreen). Karstiväljal paiknevad Roosnas väetisehoidla, sigalad (üks remondis), noorloomalaut, kuivati ja töökoda. Jalgsemal Liudsalu noorloomalaut ja väetisehoidla, Paistevälja farm, Jalgsema kuivati ja töökoda.
- 15 Roosnast idas heinamaa ja võsastunud ala piiril asub ca 20 m läbimõõduga 2..3 m sügavune karstilehter, kus neeldub kevadine liigvesi (kuni 2 l/s), mis voolab vana kuivenduskraavi kaudu ca 12 ha suuruselt võsastunud alalt. Analooogne poole väiksem karstilehter paikneb veel sama kraavisüsteemi lääneosas. Liiv+moreen 3..4 m.

JÄRVA-JAANI VALD 1991. a.

- Järva-Jaani valla maadele jääb ka karst nr. 134.
- 16 Jalgsema ja Roosna vahel Liudsalu paikneb põllul kümmekond karstilehtrit (sama palju on ka kurisuta sulglohke). Kurisuid ümbritsevad sulglohud on väikese pindalaga (alla 1 ha). Pooled karstilehtrid on üldse ilma vesikonnata.

- Karstilehtrid on 1..2 m sügavused, diameetriga 4-5 m. Näha võib ka alles tekkivaid karstilehtreid. Liiv+moreen 3..6 m.
- 17 Liudsalu noorloomalaudast lääne pool, metsa ja põllu piiril paikneb ca 8 ha suurune põhiliselt metsastunud sulglohk, milles liigvesi juhitakse kraavitusega 2 m sügavasse (diam. 15 m) karstilehtrisse. Moreen 4 m.
 - 18 Liudsalu noorloomalaudast lõuna pool karjamaal juhitakse dreanaživett neelukaevuga ca 1 m sügavasse (diam. 10 m) karstilehtrisse. Liudsalu kuivendusobjekti pindala on 28 ha, osa vett läheb ka kurisusse 17. Moreen 3..4 m.
 - 19 Liudsalu noorloomalaudast kagu pool põllul paikneb ca 5 ha vesikonnaga sulglohus ja selle servadel 5 1..1,5 m sügavust (diam. 3..5 m) karstilehtrit. Liiv+moreen 3..4 m.
 - 20 Liudsalu noorloomalaudast loode poolt, heinamaalt ja metsastunud alalt (ca 25 ha) juhitakse kraavitusega enamuse vett põhjapoolsemasse kurisusse, mis on 3 m sügav ja läbimõõduga 10 m. Suurveeaegne kurisu neelamisvõime oli ca 2 l/s. Sama kraavisüsteemi lõunapoolses osas paikneb veel teinegi kurisu (2 m sügav diam. 8 m), milles neeldub mitu korda vähem vett. Moreen 3..4 m.
 - 21 Jalgsema karstinõos paiknev karstijärv, pindalaga ca 25 ha, püsib kevadeti 2..3 kuud. Karstinõo põhjas, võsastunud heinamaal levib mulla või turbakihi all saviliiv ja moreen. Karstinõo nõlvad on kevadeti allikalised, kraaviga juhitakse karstijärve ka ca 7 hektarilt maaparandusvett. Kuni 2 m sügavuses kraavis võib täheldada 0,5..1,0 m sügavusi väikese neeluvõimega (ca 1 l/s) kurisuid. Karstijärve ääres asunud sigala ja väetisekuur on likvideeritud. Pinnakatet on 3..4 meetrit. Järvest ca 300 m lõunas paikneb veel üks samalaadne, ent väiksem (ca 4 ha) karstijärv ja -nõgu. Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
 - 22 Jalgsema külast kagu pool, põõsastunud alal paikneb, ilmselt termokarstilise tekkega ca 5 ha pindalaga 3..4 m sügav sulglohk, mille turvastunud põhjas on mõned võimalikud kurisud (ülevaatuse ajal olid vett täis). Kruus+moreen 5 m.
 - 23 Jalgsema külast ca 1 km lõuna pool, põõsastunud alal ja heinamaal paikneb ca 8 ha suuruse pindalaga 2..3 m sügav sulglohk, mille põhjas on kolm kurisut. Kurisud on väikesed (kuni 1 m sügavad), ajuti ummistunud ja vett täis. Sulglohust 100 m kaugusele jäi komposteerimisväljak. Moreen 3.. 4 m.

24-32 **Karinu karstiväli** (6 km², 25/15)

- Paikneb Karinu küla ümbruses haritavaal maal, moreentasandikul. Pinnakatte paksus on 2..5 m. Karstiväljale jääb ca 15 karstilehtrit ja lisaks veel kümnekond kurisuta sulglohku. Võimalikest reostusallikatest paiknevad alal Karinu karjäär, kaks väetisehoidlat, neli väikest farmi, töökoda ja kuivati. Karinu küla olmevesi juhitakse peale biopuhastit koos karjääriveega karsti.
- 24 Karinu külast põhja pool, metsa serval Järva-Jaani ja Tamsalu valla piiril juhitakse kraaviga 3 ha maaparanduse kuivendusvesi (kuni 1 l/s) karstilehtrisse. Moreen 5 m.
 - 25 Karinu külast põhja pool, karjamaal juhitakse 40 ha kuivendusvesi kraaviga 4 m sügavusse (diam. 8 m) süvendatud karstilehtrisse (5..10 l/s). 100 m kaugusel võsas on veel mitmeid madalaid (kuni 1 m sügavaid) vanu ummistunud kurisuid. Moreen 5 m.
 - 26 Karinu külast kirde pool põllul on 2 ha suurune sulglohk, mille põhjas on 3 m sügavune (diam. 10 m), osaliselt põllukive täis karstilehter. Moreen 4..5 m.

- 27 Karinu külast põhja pool, heinamaal juhitakse 7 ha suuruse maaparandusobjekti vesi (3 l/s) dreeninga 2 m sügavusse (diam. 5 m) karstilehtrisse. Moreen 5 m.
- 28 Karinu külas juhitakse Karinu karjäärast pumbatav vesi tiikide süsteemiga kolme kurisusse, mida aeg-ajalt puhastatakse. Karstilehtrid on kuni 2 m sügavad (diam. 10..20 m), pole sageli suutelised kevadist suurvett vastu võtma. Üheksakümnendate aastate alguses teostati töid osa liigvee juhtimiseks teistesse kurisutesse, mis asuvad Karinu külast eemal. Moreen 2..3 m.
- 29 Karinu külast kagu pool, karjamaal on 1 ha suuruses sulglohus vannitaoline piklik (5 korda 10 m) ca 1 m sügavune karstilehter. Moreen 5 m.
- 30 Karinu külast lõuna pool, karjamaal 4 ha suuruses sulglohus, paikneb 1,5 m sügav (diam. 6 m) karstilehter. Moreen 4 m.
- 31 Karinust läänes, põllul on praktiliselt vesikonnata, 1 m sügavune (diam. 10 m) osaliselt kive täis karstilehter. Moreen 5 m.
- 32 Karinust läänes, põllu ja loodusliku rohumaa piiril on praktiliselt vesikonnata 2 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter. 100 m põhja poole jääb veel üks samalaadne, suuruselt poole väiksem karstilehter. Moreen 5 m.

33-35 Metsla karstiväli (2,5 km², 18/12)

Asub valdavalt haritavaal maal Metsla küla ümbruses. Pinnakatet (põhiliselt moreen) on 5..6 m. Karstiväljale jääb 12 karstilehtrit ja lisaks veel 6 kurisuta sulglohu. Võimalikke reostuskoldeid pole.

- 33 Metsla külas, põllu ja loodusliku rohumaa serval paikneb 3 m sügavune (diam. 10 m) karstilehter, kuhu praegu voolab sisse väikese kuivenduskraavi vesi. Perspektiivis on sinna juhtida ka osa Karinu karjääri veest. Moreen 5..6 m. Külast ida pool, põllul esinevat aeg-ajalt tekkivaid ja siis uuesti ummistuvaid kurisuid. Veelgi ida poole jäävas metsas avanevat kevadeti liiva välja kandvad allikad, mis uputavad kohati metsaaluse (kohalike elanike andmeil).
- 34 Metsla külast kagu pool, põllul, ca 3 ha suuruses sulglohus paikneb kaks karstilehtrit. Neist kagupoolsem on 3 m sügav ja piklik (3 korda 10 m). Loodepoolne on väike, 1 m sügav (diam. 2 m). Moreen 5..6 m.
- 35 Metsla külast kagu pool, põllul on valdavalt võsastunud 4 ha suurune sulglohk, milles paikneb 5 kuni 2 m sügavust (diam. 6..8 m) karstilehtrit. Moreen 5..6 m.

36-48 Ramma karstiväli (5 km², 28/24)

Asub Ramma küla ja Ramma - Kapu tee ääres, enamuses haritavaal maal. Pinnakattes valdavalt moreen 3..10 m. Iseloomulikud on väikese vesikonnaga sulglohkudes paiknevad karstilehtrid, milledest pea pooltesse juhitakse kuivendusvett. Ühtekokku on karstiväljal 24 karstilehtrit, lisaks veel neli kurisuta sulglohu. Karstiväljale jääb Ramma noorloomalaut.

- 36 Ramma külast loode pool, heinamaal juhitakse kraaviga ca 35 ha kuivendusvesi (kuni 3 l/s) kraaviga 3 m sügavasse (diam. 20 m) karstilehtrisse. Moreen 5..6 m.
- 37 Ramma külast põhja pool, karjamaal juhitakse ca 30 ha dreenaživesi (1..3 l/s) 2 m sügavasse ühest servast süvendatud karstilehtrisse, mis asub ca 10 ha vesikonnaga sulglohus. Moreen 5..6 m.
- 38 Ramma külast põhjas, karjamaa ja võsa servas, nõlva jalamil on poolenisti kive täis ca 1 m sügav (diam. 6 m) karstilehter. Moreen 5..6 m.

- 39 Ramma külast põhjas, heinamaal juhitakse maanteeäärse kraavi vesi ca 1,5 m sügavasse (diam. 4 m) karstilehtrisse(dreenikaevu kaudu). Moreen 5 m.
- 40 Ramma külast kirde pool, põllul paikneb ca 3 ha vesikonnaga sulglohus 2 m sügav (diam. 8 m) poolenisti kive täis karstilehter. Paarikümne meetri kaugusel võib näha uut tekkivat karstilehtrit. Moreen 3..4 m.
- 41 Ramma külast lääne pool, põllu ja rohumaa serval paikneb 1 m sügav (diam. 5 m) karstilehter. Moreen 5..6 m.
- 42 Ramma - Kapu teest ida pool juhitakse kraaviga, heinamaa ja võsa serval, liigvesi ca 2 hektarilt 3,5 m sügavasse piklikku karstilehtrisse (ca 1..3 l/s). Maantee lähedal paikneb veel teine, väiksem karstilehter (1 m sügav, diam. 4 m), kuhu juhitakse teeäärse kraavi vesi. Moreen 6..7 m.
- 43 Ramma - Kapu teest ca 1 km idas, heinamaal juhitakse kahte 2,5 m sügavusse (diam. 10 m) karstilehtrisse kraavidega liigvesi ca 4 hektarilt. Põhjapoolsesse kurisusse tuleb vesi läbi tiigi, kus vesi suurvee ajal neeldub, suvel tiigis olev kurisu ummistub. Moreen 4 m.
- 44 Ramma - Kapu tee ääres juhitakse vana kraaviga liigvesi ca 5 hektarilt, võsa ja heinamaa piiril paiknevasse 2,5 m sügavasse (diam. 10 m) karstilehtrisse. Lähikonnas asub veel 3 ca 2 m sügavat (diam. 6..8 m) karstilehtrit. Moreen 6..7 m.
- 45 Ramma - Kapu tee ääres maanteekraavis neeldub liigvesi ca 1 l/s läbi kraavipõhja. Selget kurisut näha pole. Moreen 6..7 m.
- 46 Ramma - Kapu tee ääres (karst nr 45-st 700 m Kapu poole) asub heinamaal ja metsa ääres kaks 2..3 m sügavat (diam. 6..8 m) karstilehtrit. Moreen 6..7 m.
- 47 Ramma - Kapu tee ääres, 0,5 km enne Metsla teeristi, põlluserval on 3 m sügav (diam. 8 m) karstilehter(võib olla ka kaevatud). Teisele poole teed põllule jääb ka väiksem osaliselt kive täis ca 1 m sügavune karstilehter. Moreen 6..7 m.
- 48 Ramma - Kapu teest 0,4 km ida poole, põllule jääb kive osaliselt täis 3 m sügav (diam. 6 m) karstilehter, mille lähedal võib näha ka uut tekkivat karstilehtrit. Moreen 5..6 m.
- 49 Järva-Jaani ja Ammuta vahel põllul on ca 3 ha suuruses sulglohus, väikses metsatukas 1,5 m sügav (diam. 15 m) karstilehter. Moreen 5..6 m.
- 50 Järva-Jaani ja Ammuta vahel põllul on ca 1 ha sulglohus 1 m sügav (diam. 3 m) karstilehter. Liiv+moreen 3..4 m.

51-52 **Kuksema karstiväli** (6 km², 15/12)

Kuksema karstiväli levib Kagaverest Kuksemani. Suure sulglohu ja pinnavett kraavidega karsti juhtiva ala pindala on ca 900 ha (maaparandusvett ca 200-lt hektarilt). Aluspõhja jääb ca 5 m sügavune väike vagumus, lubjakivid on ka sügavamalt karstunud (süvakarsti piirkond). Pinnakattes turvas ja moreen ühtekokku 3..6 m. Karsti suubuvatesse kraavidesse juhitakse Paide Piimakombinaadi Järva-Jaani tsehhi ja Järva-Jaani biopuhastite vesi (mõlemad koos aprillis 1990.a. 1300 m³/d). Karstiala lõunapoolne osa on kevadeti mitmesaja hektari ulatuses üle ujutatud. Sademetevaesel ajal neeldub vesi kanali keskosas enne Kuksema metsas olevaid karstilehtreid. Karstiväljal on kümmekond kurisut, kus vesi neeldub valdavalt suurvee ajal (paiknevad enamasti kanali läheduses, mis juhib vett Kuksema metsas olevasse karstihäilu. Karstiväljal asuvad Orina suurfarm ja Kagavere noorloomafarm.

- 51 Kuksema metsas, lõuna pool Kuksema - Kodasema teed olevas karstihäilus on kolm kuni 2,5 m sügavust (diam. 10..20 m) karstilehtrit, milledes neeldub

kanaliga juhitud suurvesi (kuni 10..15 l/s). Liiv+moreen 5..6 m. Ürglooduse raamatus.

- 52 Põhja pool, Kuksema - Kodasema tee ääres, kanali põhjas on näha ca 1 m sügavune (diam. 3 m) kurisu, mis neelab vett (ca 5 l/s) enamuse aja aastast (v.a. kuiv suveaeg, kui vesi neeldub juba varem kanalis). Kui see kurisu ei jõua kõike vett vastu võtta, voolab vesi üle tee olevasse karstihäilu (51). Liiv+moreen 5..6 m.

ALBU VALD 1989. ja 1991. a.

- 53 Orgmetsa külast lõuna pool on põllul ca 2 ha vesikonnaga (ülevaatusel ajal kurisuta) sulglohk, kevadeti olevat siin vett nii palju, et sõida või paadiga. Vesi kaduvat ühe päevaga (kohalike elanike andmeil). Moreen 2..3 m.
- 54 Orgmetsa külast kagu pool, põllul on ca 6 ha vesikonnaga suurem sulglohk, millesse jääb kuus kuni 2 m sügavust väiksemat karstilohku (langatuse moodi). Selgelt jälgitavat kurisut pole. Praeguseks on edelapoolseimad karstilohud jäänud ehitatava tee alla. Moreen 1..2 m. Lääne pool Piibe maanteed on lookuuisikus avatud karstilõhedega Orgmetsa loopealne, mis on kantud Ürglooduse raamatusse.
- 65 Albu külast lääne pool, põllul on väikse vesikonnaga sulglohus 1 m sügavune (diam. 10 m) karstilehter. Liiv+moreen 5 m.
- 66 Järva-Madisel on ca 1,5 ha suuruses võsastunud sulglohus kaks karstitiiki (tõenäoliselt ajuti ummistuvad karstilehtrid) diameetriga 15..20 m. Ligikaudu 200 m kaugusele jääb (nõlva mööda ülespoole) ajutine põllul paiknev sõnnikuplats, kust kevadise lumesulamisega võib arvatavasti osa virtsavett sattuda karstitiikidesse. Moreen 5..6 m.

67-68 Albu karstiväli (1,5 km², 9/5)

Paikneb Albu külast ida pool, haritaval maal ja on suhteliselt väikese suurusega. Alale jääb üheksa väikest sulglohku, neist viies esineb kurisuid. Pinnakattes moreen 4..6 m. Karstiväljal asub Aru farmide kompleks (neli lauta).

- 67 Albu külast ida pool, põllul on 3 ha suuruses sulglohus 3 m sügavune ja 100 m korda 15 m mõõtmetega karstihäil, mille põhjas on näha väikesi 1 m sügavusi (diam. 5 m) karstilehtreid. Ei saa välistada võimalust, et häil on olnud vanasti pinnasekarjääriks. Moreen 4..5 m.
- 68 Albust idas, Aru laudast põhjapool on põllul ja karjamaal kaheksa kuni 1 ha suurust sulglohku, neist neljas esineb väikesi kurisuid (1..1,5 m sügavad, diam. 3..10 m). Moreen 4..6 m.

ROOSNA-ALLIKU VALD 1990. a.

- 69 Kihme külas põllul ja osalt võsas paikneb 3 ha suurune sulglohk, mille lõunaossa jääb osaliselt kive täis 1,5..2,0 m sügavune (diam. 15 m) karstilehter. Sulglohu põhjaosas võib näha põllul alles tekkivat kurisut. Moreen 2 m.
- 70 Koordi ja Viisu vahel heinamaal on vanas kuivenduskraavis kaks väikest 0,5 m sügavust kurisut. Sulglohu pindala on ca 2 ha. Moreen 2..3 m.
- 71 Koordi külast ida pool, põllul on väikeses sulglohus ca 1 m sügavune (diam. 8 m) karstilehter. Põhja poole jääval põllul on veel kaks 1..2 ha suurust

- sulglohku, milledes olevad kurisud olid künnitöödega kinni aetud. Moreen 3..4 m.
- 72 Koordi ja Esna külade vahel karjamaal on ca 5 ha suurune kevadeti vett täis sulglohk, mille põhjas on 1,5 m sügavune (diam. 8 m) karstilehter. Moreen 2..3 m.
- 73-75 Kaaruka-Kodasema karstiväli** (4 km², 17/6)
- Kaaruka ja Kodasema külade ümbruses on haritaval maal 17 sulglohku, milledest vähemalt kuues esineb, või siis võib oletada kurisute esinemist (osa aetakse põllutöödega kinni). Pinnakattes liiv+moreen 3..6 m. Karstiväljal asub kaks silohoidlat ja Kodasema väike vana töökoda.
- 73 Kaarukast külast ida pool, põllul paikneb 2 ha suuruse pindalaga sügav sulglohk, mille põhjas olev kurisu oli künniga kinni aetud. Lähedal olevatel põldudel on veel mitmeid karstiilmingutega sulglohke. Liiv+moreen 3..6 m.
- 74 Kaaruka ja Kodasema vahel on kolmel põllumassiivil kokku kaheksa kuni 5 ha suurust sulglohku. Karstilehter on neist vaid ühel (1 m sügav diam. 4 m). Liiv+moreen 5..6 m.
- 75 Kodasemast edelas on karjamaal 3 ha suuruse pindalaga sügavas sulglohus 2 m sügavune (diam. 10 m) karstilehter, mille põhjas on sageli veesilm. Karstilehtrisse suubub lühike kraav. 300 m edelas asub veel teinegi 1 ha suurune sügav, kurisuta sulglohk. Moreen 4 m.

- 76 Valasti karstiväli** (2,5 km², 13/1)
- Valasti küla ümbruses on põllul ja karjamaal 13 sulglohku. Karstilehter sügavusega ca 1 m on selgelt jälgitav vaid ühes piklikus sulglohus. Ülejäänud sulglohkudest on omakorda poolte põhjas näha ca 0,5 m sügavusi lohukesi, mis ilmselt tähistavad mattunuid kurisuid (küntakse kinni). Suurim, ca 15 ha pindalaga sulglohk, Valasti küla servas, on kevadeti 1..2 kuu vältel vett täis. Pinnakattes esineb liiv ja moreen paksusega 1,5..6 m. Karstiväljal asuvad Valasti lüpsilaut ja silohoidla.

- 77-85 Ammuta karstiväli** (7 km², 26/13)
- Paikneb Ammuta küla ümbruses. Lõunaosa läbib paari kilomeetri ulatuses reljeefis hästi jälgitav 5 m kõrgune lubjakivide astang. Eriti palju karstinähtusi esineb astangu lael, nn. platoon. Ühtekokku on karstiväljal 26 suuremat ja väiksemat sulglohku, milledest pooltes esineb kurisuid. Pinnakatte paksus on 2..5 m (valdavalt moreen, kohati lisaks veel turvas ja liiv). Karstiväljale jäävad Ammuta sigala ja kolm lauta.
- 77 Esna ja Ammuta vahel põllul olevas metsatukas on ca 1 ha suurune sulglohk, milles paiknevasse 1,5 m sügavusse (diam. 10 m) karstilehtrisse juhitakse põllult vesi vana lühikese kraavi kaudu. Moreen 2 m.

KAREDA VALD 1988. a.

- 78 Ammuta külast põhja pool on põllul 2 ha suurune küllaltki sügav sulglohk, milles ajuti avanevad ka kurisud (küntakse kinni). Moreen 2..3 m.
- 79 Ammuta külast põhjapool on põllul 1 ha suurune sulglohk, milles on väike 0,5 m sügavune kurisu, mis tekkis 30-ndail aastail käsitsi rajatud puuraugu kohale (vertikaaldrenaaž). Moreen 2..3 m.

- 80 Ammuta külast põhja pool on põllul 1 ha suurune sulglohk, milles 1..1,5 meetri sügavune (diam. 20 m) karstilehter, kus omakorda neli väikest kurisut. Moreen 2..3 m.
- 81 Ammuta külast kirde pool on põllul 2 ha suurune sulglohk, milles paikneb kivide vahel väike 0,5 m sügavune kurisu. Moreen 2 m.
- 82 Ammuta külast lõuna pool, noorloomalauda lähedal karjamaal on ca 1 ha suuruses sulglohus 1,5 m sügavune (diam. 10 m) karstilehter. Enne uue sõnnikuhoidla valmimist oli suurveega võimalik virtsareostus lauda sõnnikuhoidlast. Liiv+moreen 3 m.
- 83 Ammuta külast kagus, karjamaal ca 2 ha suuruses sulglohus on kolm 0,5 m sügavust mattunud kurisu kohta. Moreen 4 m.
- 84 Ammuta külast lõunas, põllul väikeses sulglohus on ca 1 m sügavune (diam. 10 m) osaliselt kive täis karstilehter. Moreen 2..3 m.
- 85 Ammuta külast lõunas, võsastunud alal nõlva jalamil paikneb piklik 20 ha suurune suur sulglohk, nn. Kiidakaev. Suurvee ajal tekib sinna järv, mis suveks kiiresti kaob. Kohalike elanike andmeil on ka avanevaid ja kaduvaid karstilehtreid. Osa suurvett voolab Kiidakaevust kraaviga ka lõuna poole, Peetri suunas (karsti nr. 88). Turvas+liiv+moreen 3..5 m.
- 86 Ammuta ja Peetri vahelisel metsaalal, vana kuivenduskraavi ääres on 0,5 m sügavusi võimalikke karstilehtreid. Naabruses asub "kohinaga" karstikaev. Moreen 4 m.
- 87 Ammuta ja Peetri vahel heinamaal, 2 m sügavuses orundis (mis lähtub karst nr. 86 lähedusest) on 1..1,5 m sügavune (diam. 6 m), sageli veesilmaga karstilehter. Moreen 2 m.
- 88 Peetri külast põhja pool, põldude vahel paikneb ca 3 ha suurune võsaga kaetud sulglohk, milleni jõuab kraavi kaudu ka osa Kiidakaevust (karst nr. 85) tulevat kevadist suurvett. Lisaks voolab sulglohu läbivasse kraavi ka dreneaživett. Kraavinurgas olev dreneažikaev töötab enamasti neelukaevuna. Moreen 2..3 m.
- 89 Peetri külast loode pool, karjamaal juhitakse osa ca 7 ha suuruse maaparandusobjekti veest dreneažikaevu, mis töötab neelukaevuna. Moreen 2..3 m.
- 90 Müüsleri külast kirde pool, põllul on 1 ha sulglohus (pea iga aasta kinni küntud) ca 0,5 m sügavune väike kurisu. Moreen 3..4 m.

91-94 Müüsleri karstiväli (4 km², 12/5)

- Müüsleri küla ümbruses haritaval maal paikneb 12 karstiga seostatavat sulglohu. Neist viies on praegu näha, või siis küntakse kinni, väikesed kurisud, lisaks on veel kolm endist karjääriaset, kus praegu võib areneda karst. Pinnakattes valdavalt moreen 1,5..3 m, kohati lasub moreenil ka liiva. Karstiväljale jäävad Müüsleri noorloomalaut (NL-100), töökoda, ammoniaagihoidla ja kaks väetisekuuri.
- 91 Müüslerist põhja pool, põllul on 1 ha suuruse sulglohu põhjas 0,5..1,0 m sügavune (diam. 10 m) karstilehter. Moreen 2..3 m.
- 92 Müüsleri küla kirdeservas, heinamaal on 1 ha sulglohu põhjas põdsastes kolm 0,5 m sügavust väikest kurisut. Moreen 3 m.
- 93 Müüsleri külast edelas, Mäeküla - Koeru tee ääres heinamaal oli ülevaatuse ajal väikeses sulglohus kaks tõenäoliselt ummistunud vett täis karstilehtrit. Moreen 2..3 m.

94 Müüsleri külast lääne pool, põllul on ca 8 ha suurune sulglohk, mille põhjas kurisut ei olnud, ent vesi kaob ilmselt sulglohu madalaimas osas läbi liivakihi. Samal põllumassiivil paikneb veel teinegi, sama suur sulglohk, mille põhjast olevat kohalike jutu järgi kunagi pinnast kaevatud. Praeguseks võib vana karjäärikohta võtta suure läbimõõduga (diam. 30 m), ca 1 m sügava karstihäiluna. Liiv+moreen 2..3 m.

95-117 **Kalitsa-Abaja karstiväli** (18 km², 61/31)

Järvamaa suurim karstiväli paikneb Kalitsa, Tudre, Vao, Abaja ja Valila külade ümbruses. Pinnakattes moreen ja põhjaosas ka liiv+moreen paksusega 2..6 m. Karstiväljale jääb 61 sulglohu või karstinõgu, neist 31-s esineb kurisuid. Karstiväljal asuvad kolm silohoidlat, üks väike asfaldalusega korralik komposteerimisväljak ning Kalitsa töökoda, kuivati ja suurfarm, mille biopuhasti vesi suunatakse karsti.

95 Müüsleri külast kagu pool, põllul on ca 2 ha suuruses sulglohus 1 m sügavune (diam. 15 m) järsuveeruline, vannitaoline karstilehter. Moreen 2..3 m.

96 Müüsleri külast kagu pool, põllul on 3 ha suuruses sulglohus ca 0,5 m sügavune (diam. 15 m), põllukive kultuurtehniliste töödega osaliselt täis aetud karstilehter. Moreen 2..3 m.

97 Müüsleri külast kagus, võsastunud heinamaal on 1 ha suuruse sulglohu põhjas põõsaste vahel paar 0,5 m sügavust väikest karstilehtrit. Turvas+moreen 3 m.

98 Müüsleri külast kagus, põllul on ca 1ha suuruses sulglohus ca 0,5..1,0 m sügavune (diam. 8 m) vannitaoline, kultuurtehniliste töödega osaliselt täis aetud karstilehter. Moreen 2..3 m.

KOERU VALD 1989. ja 1991. a.

99 Abaja ja Valila külade vahel, põõsastunud rohumaal paikneb kaks 3..5 ha sulglohu, milledest suuremas, põhjapoolses, on 1,5 m sügavune (diam. 10 m) piklik karstilehter. Lõunapoolses sulglohus on kaks 0,5..1,0 m sügavust väiksemat kurisut. Moreen 4 m.

100 Abaja - Valila vahel, karjamaal on ca 1 ha sulglohus 1 m sügavune (diam. 8 m) karstilehter (ajuti vett täis). Moreen 4 m.

101 Abaja - Valila vahel, põllul on väikeses sulglohus 1,5 m sügavune (diam. 6..8 m) karstilehter. Moreen 4 m.

102 Abaja külast põhjas pool, põllul on 2 ha suuruses sulglohus 2 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter. Moreen 5..6 m.

103 Vao külast lääne pool, põllul juhitakse kraaviga ca 1 ha suuruses sulglohus olevaisse kahte, 2 m sügavusse (diam. 6..8 m) karstilehtrisse ca 49 hektari kuivendusvesi. Moreen 5..6 m.

104 Vao külast lääne pool, heinamaal juhitakse lühikese vana kraaviga ca 3 ha liigvesi 1,0..1,5 m sügavusse (diam. 10 m) karstilehtrisse, mis paikneb 2 ha suuruses sulglohus. Moreen 5..6 m.

105 Vao ja Müüsleri vahel, heinamaal on ca 3 ha sulglohu põhjas 1 m sügavune (diam. 2 m) karstilehter. Moreen 5..6 m.

106 Vao ja Kalitsa vahel, haritavale maale ja metsaalale jääb ca 25 ha suurune sulglohk, mille põhjaservas, võsastunud heinamaal on 2 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter. Lääneservas, põllu ja metsaala piiril on (ülevaatusel ajal vett täis) ca 10..15 m diameetriga (tõenäoliselt vähemalt 2 m sügav) karstilehter.

- Vaadeldava sulglohu lõunaosas juhitakse kuivenduskraavis paiknevasse, 3 m sügavusse karstilehtrisse 10 ha dreanaazkuivenduse vesi. Moreen 5..6 m.
- 107 Vao ja Kalitsa vahel, võsastunud heinamaal on 1 ha sulglohus 1 m sügavune (diam. 3 m) karstilehter. Moreen 5..6 m.

NB! Karstid 108 ja 110 jäävad omakorda ca 200 ha pindalaga suurde, nn. Kalitsa karstinõkku. Karstinõgu on valdavalt metsastunud, servadel heinamaad. Moreeni on nõo põhjas 3..6 m. Pindmise kihina esineb sageli ka turvast. Karstilehtreid oli enne maaparandust 8..10, praegu vähem. Kurisute põhjast 1..2 m sügavusele jääb lõheline lubjakivi. Seitsmekümnendatel aastatel puhastati osa kurisuid maaparandustööde käigus, eesmärgiga juhtida neisse liigvett.

- 108 Kalitsa küla lõunaservas juhitakse liigvesi kraavi kaudu, läbi tiikide süsteemi, kahte kraavis olevasse kuni 3 m sügavusse kurisusse. Neid kurisuid toitva sulglohu pindala on ca 12 ha. Samasse sulglohu jääb veel üks neelukaev, mis on rajatud ühe kurisu kohale. Moreen 5..6 m.
- 109 Kalitsa küla idaservas juhitakse kraavidega liigvesi ja Kalitsa suurfarmi puhasti heitvesi 3..4 m sügavusse (diam. 20 m), ajuti ummistuvasse karstilehtrisse. Vaadeldavat kurisut toitva sulglohu pindala on 24 ha. Turvas+moreen 5 m.
- 110 Kalitsa külast lääne pool, põllul paikneb ca 4 ha sulglohu põhjas 2 m sügavune (diam. 3 m) karstilehter. Moreen 5 m.
- 111 Kalitsa külast kagu pool, põllul on ca 3 ha pindalaga sulglohus 2 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter. Liiv+moreen 5 m.
- 112 Kalitsast kagus, põllul, silohoidla läheduses on praktiliselt vesikonnata ca 2 m sügavune, vannitaoline piklik karstilehter. Moreen 5..6 m.
- 113 Vao küla loodeservas on 20 ha suurune kraavitusega (14 ha) kuivendatud sulglohk, mille liigvesi juhitakse suurde, laugete veerudega karstilehtrisse (sügavus ca 3 m, diam. 40 m). Moreen 5..6 m.
- 114 Kalitsa külast põhja pool on metsas ca 1 ha sulglohus järsuveeruline, 3 m sügavune (diam. 15 m) karstilehter (võib olla ka vana pinnasekarjäär). Liiv+moreen 5..6 m.
- 115 Kalitsast põhjas, metsas on ca 1 ha suurune, järsuveeruline 2..3 m sügav sulglohk. Kurisut näha polnud. Läheduses, metsas ja karjamaal on veel kaks samalaadset sulglohu. Liiv+moreen 5..6 m.
- 116 Tudre ja Kalitsa vahel on heinamaal ca 2 ha suuruses sügavas sulglohus 1 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter. Lähikonnas on veel kaks sulglohu, milledest ühes on ka väike kurisu. Liiv+moreen 5..6 m.
- 117 Tudre karstinõgu ja ajutine järv paikneb Tudre külast lõunas, kohati võsastunud looduslikul rohumaal ja heinamaal. Karstinõgu on ca 5 m sügav ja järsuveeruline. Pindalaga ca 15 ha. Aluspõhjas on väike vagumus, mis ulatub Koeruni ja muutub seal sügavamaks. Vagumuse kesk- ja kaguosas on suured liiva- ja kruusakarjäärid. Vähesel määral on kunagi ilmselt kaevandatud ka Tudre karstinõo piires. Nõo põhja koguneb suurveeperioodil pinnavesi, mis infiltreerub läbi liiva ja mitme väikese, kohati puhastatud, kurisu kaudu põhjavette. Osa infiltreerunud veest väljub tõenäoliselt Kalitsa karstinõos. Tudre karstinõo põhjas on liiv+moreen 3..5 m. Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.

- 118 Kalitsa ja Ammuta vahel, heinamaal paikneb lähestikku kolm, väikese vesikonnaga karstilehtrit, millede sügavus on 1..1,5 m ja diam. 4 m. Liiv+moreen 3 m.
- 119 Vao külast põhja pool, põllul on 5 ha suuruses sulglohus 2 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter (talju juures metsatukas). Moreen 4 m.
- 120 Vao ja Koeru vahel põllul on 4 ha suuruses sulglohus 1 m sügavune (diam. 10 m) karstilehter. Moreen 4 m.
- 121 Vao ja Koeru vahel põllul on praktiliselt vesikonnata sulglohus järsuveeruline, 1 m sügavune, pikkusega ca 6 m kitsas karstilehter (ilmselt suure aluspõhjalõhe peal). Moreen 3..4 m.
- 122 Abaja külast kagus, põllule ja võsastunud alale jäävas, ca 3 ha suuruses sulglohus on 2..3 väikest, 0,5..1 m sügavust kurisut. Moreen 4 m.
- 123 Koeru alevist ida pool, heinamaal on ca 1 ha suuruses sulglohus 1 m sügavune (diam. 1..2 m) karstilehter (põhjas avatud auk). Moreen 6 m.
- 124 Kapu külas põllul on kahes 2..3 ha suuruses sulglohus kolm, ridamisi paiknevat 1,5..2 m sügavust (diam. 4..8 m) karstilehtrit. Moreen 5..6 m.

125-129 Visusti karstiväli (2 km², 11/15)

Visusti karstiväli paikneb haritaval maal, Kapu külast läänes. Pinnakatet (valdavalt moreen) on 4..5 m. Vaadeldavale alale jääb 11 sulglohku (neis 9 kurisut) ja lisaks veel 6 praktiliselt vesikonnata karstilehtrit, milledest osa paikneb ühel joonel, ilmselt aluspõhjalõhedel. Karstiväljale jäävad kaks Visusti noorloomalaut ja ajutine kompostimisväljak.

- 125 Visusti külast lõunas, heinamaal, 4 ha sulglohus on mitu väiksemat ja üks kuni 3 m sügav (diam. 6 m) karstilehter. Moreen 5 m.
- 126 Visusti külas heinamaal on ca 6 ha sulglohus paar väiksemat ja maantee ääres üks 3 m sügavune (diam. 6..8 m) karstilehter, kuhu juhitakse maanteekraavi kogunev liigvesi. Sulglohu lõunapoolne osa on kaetud 1,5..2 m paksuse liivsavikihiga, milles asub tiik. Tiigi veetase on 2..3 m kõrgemal karstilehtri põhjast. Liivsavi all lasub moreen kuni 5 m sügavuseni maapinnast.
- 127 Visusti külas heinamaal on ca 1 ha sulglohus 1 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter. Moreen 4 m.
- 128 Visustist põhja pool on põllul 4 praktiliselt vesikonnata, lähestikku ühel joonel (lõhel) paiknevat karstilehtit, sügavusega 1..2 m ja diameetriga 4..6 m. Moreen 4 m.
- 129 Visustist põhja pool on põllul 3 praktiliselt vesikonnata, lähestikku ühel joonel paiknevat karstilehtit, sügavusega 1-2 m ja diameetriga 4..6 m. Moreen 4 m.

130-135 Kuusna karstiväli (4 km², 15/7)

Kuusna karstiväli asub Kuusna küla ümbruses, haritaval maal. Pinnakattes on esindatud valdavalt moreen (1..6 m), kohati lasub moreenil ka liivakiht. Kuusna ümbruses on alvareid. Kunagi on seal lubjakivist põletatud lupja, esineb teateid, et 16. sajandil peitsid inimesed endid sõja ajal koobastesse (karstikoopad või siis pae kaevandamisel rajatud koopad?). Karstiväljal on 15 sulglohku, milledest seitsmes esineb kurisuid. Karstiväljale jäävad Kuusna kolm sigalat ja noorloomalaut.

- 130 Kuusna küla lõunaosas, karjamaal, kruusaseljandiku jalamil on ca 1,5 ha sulglohus kaks 0,5..1,0 m sügavust (diam. 4 m) karstilehtrit, milledesse juhitakse vana kraavitusega ca 8 ha liigvesi. Turvas+liiv+moreen 5..6 m.

- 131 Kuusna küla lõunaosas, karjamaal, ca 1 ha suuruses sulglohus on 0,5..1 m sügavune (diam. 4 m) karstilehter, millesse juhatakse vana kraavitusega ca 5 ha liigvesi. Liiv+moreen 5..6 m.
- 132 Kuusna külast põhjas, põllul on ca 1,5 ha sulglohus 0,5..1 m sügavune (diam. 5 m) karstilehter. Moreen 3 m.
- 133 Kuusna külast loodes, võsastunud karjamaal, Järva-Jaani ja Koeru valla piiril on ca 3 ha suuruses sulglohus kolm kuni 3 m sügavust (diam. 10 m) karstilehtrit. Moreen 4 m.
- 134 Kuusna ja Kuksema vahel, Järva-Jaani vallas, karjamaal on ca 2 ha sulglohu põhjas 1,5 m sügavune (diam. 10 m) karstilehter. Liiv+moreen 4..5 m.
- 135 Koeru loodeosas, heinamaal on kahel pool Laaneotsa sigalat ca 1 ha suurune sulglohk. Kagupoolsel sulglohu on ca 1 m sügavune (diam. 2 m) karstilehter, loodepoolsel karstilehtrit pole veel tekkinud(või on kinni aetud), ent võimalik kurisu koht on sulglohus hästi jälgitav. Moreen 5..6 m.
- 136 Koerust loodes, põllu ja metsa piiril on ca 1 ha suuruses sulglohus 0,5..1,0 m sügavune (diam. 4 m) karstilehter. Samal põllumassiivil on veel 3 väikest sulglohku, milledes karstilehtreid küll pole, ent võimalike kurisute kohad on jälgitavad. Moreen 5..6 m.

55-59 Puhmu karstiväli (3,5 km², 12/6)

- Paikneb Puhmu küla ümbruses. Pinnakatet 2..5 m: valdavalt saviliivmoreen, mida kohati katab õhuke liivakiht. Alal leidub 12 karstitekkelist sulglohku, milledest pooltes esineb kurisuid. Sulglohud paiknevad valdavalt põlluma-janduslikul maal. Karstiväljale jääb Puhmu noorloomalaut.
- 55 Puhmu küla põhjaserval, metsas on kaks sulglohku, milledest edelapoolse põhjas on ajuti tiik, kirdepoolsel on 1,5 m sügav (diam. 10 m) karstilehter. Liiv+moreen 5 m.
- 56 Puhmu külas, rohumaal on ca 2 m sügav sulglohk, mida kuuekümnendate alguses oli püütud ebaõnnestunult tiigiks kohandada. Suuremat karstilehtrit põhjas polevat (kohalike elanike andmeil). Praegu on kevadeti sulglohus karstijärvik. Moreen 3 m.
- 57 Puhmu külast lõuna pool, põllul on praktiliselt vesikonnata 1,5 m sügav, (diam. 4 m) karstilehter. Moreen 3..5 m.
- 58 Puhmu külast lõunas, põllul on praktiliselt vesikonnata 1,0m sügav, (diam. 6 m) karstilehter. Moreen 3..5 m.
- 59 Puhmu külast kagu pool, metsaserval on ca 10 ha vesikonnaga sulglohk, milles on kolm 2..3 m sügavust (diam. 10 m) karstilehtrit. Läänepoolseimasse juhatakse vana kuivenduskraaviga sulglohu piirest liigvesi (ca 1..2 l/s). Moreen 3..5 m.
- 60 Vahuküla ja Koeru vahel on metsaservas kaks väikest sulglohku kinnimattunud kurisutega. Liiv+moreen üle 5 m.
- 61 Vahuküla ja Koeru vahel, metsaservas on 1 ha suurune sügav sulglohk, kus kurisu on kinnimattunud. Liiv+moreen üle 5m.
- 62 Väinjärve ja Koeru vahel, põllul on 2..3 ha suuruses sulglohus ca 1 m sügav, (diam. 10 m). karstilehter. Moreen üle 5 m.
- 63 Udeva ja Koeru vahel, põllul on seitse väikest sulglohku, neist kahes esineb ajuti väikesi kurisuid (küntakse kinni). Moreen 3..5 m.
- 64 Ervita juures põllul on ilma selgelt väljakujunenud kurisuta 2 ha sulglohk. Arvatav karstilehter võib olla ka vana pinnasekarjääri koht. Liiv+moreen 5 m.

KOIGI VALD 1991. a.

- 137 Koigi külast kirde pool, põllul on 2 ha suuruses sulglohus kaks 2 m sügavust (diam. 8 m) karstilehtrit. Moreen 2 m.
- 138 Huuksi külast põhja pool, põllul on 3 ha suuruses metsas paiknevas sulglohus 1 m sügavune (diam. 6 m) karstilehter. Moreen 2..3 m.
- 139 Huuksi küla põhjaservas juhitakse 8 ha suuruses sulglohus kraaviga liigvesi 2 m sügavusse karstilehtrisse. Moreen 2 m.

140-145 Keri karstiväli (3 km², 9/8)

Paikneb Keri küla ümbruses, valdavalt põllul. Väikesel maa-alal on 9 sulglohku, milledest kaheksas on kas karstilehter, või siis tõenäoline kurisu koht. Pinnakattes, mille paksus on 2..4 m, esineb valdavalt moreen (kohati ka turvast ja liiva). Reostuskoldeid karstiväljal pole.

- 140 Keri külast edelas on põllul väikeses sulglohus 1 m sügavune (diam. 15 m) karstilehter. Moreen 2 m.
- 141 Keri külast edelas on põllul väikeses sulglohus 1 m sügavune (diam. 3 m) karstilehter. Lähedusse jääb veel ca 1 ha suurune sulglohk, milles on ca 15 m pikk 2..3 m lai, 1 m sügavune, ilmselt siiski kaevatud tranšee. Moreen 2 m.
- 142 Keri küla lõunaserval on võsastunud heinamaal 2 ha suuruses sulglohus 1 m sügavune (diam. 8 m) karstilehter. Moreen 3 m.
- 143 Keri külast edela pool on väikeses sulglohus 1 m sügavune (diam. 4 m) karstilehter. Moreen 3 m.
- 144 Keri küla kaguserval, võsastunud heinamaal on 1 ha suuruses sulglohus ca 0,5 m sügavune (diam. 3 m) karstilehter, millesse vana kraavitusega juhitakse ca 4..5 hektarilt (võsastunud heinamaa ja metsaala) liigvesi (ca 0,3 l/s). Turvas+liiv+moreen 4 m.

3.2 KARSTINÄHTUSED LÄÄNE-VIRUMAAL

SÕMERU VALD 1989. a.

- 145 Vanajõe karstiala asub Kunda-Aru paekarjäärist ida pool. Kurisud on Kunda jõe vanades loogetes. Mõjuriteks (M) on karjäär (lõhkamised suurendavad pae lõhelisust) ja rohumaa väetamine.
- 146 Kohala kurisu asub Kohala külast lõuna pool. Kurisu on eesvooluks ümbritsevatelt põldudelt valguvale veele, mille kvaliteeti võib halvendada suurvee-eelne väetiste laotamine.
- 147 Liivanõmme pugemid asuvad Sämi külast loode pool. Vee neeldumiskohad on kraavides. M.: maaparandus.
- 148 Sämi-Kuristiku karstiala asub Sämi külast põhja pool. Karstialal, mille laius on 100 m ja pikkus 300 m, suubub maa alla kaks oja: põhjapoolse oja eesvooluks oleva kurisu pikkus on 40, laius 15 ja sügavus 2 m; lõunapoolne oja suubub 18 m läbimõdduga 1,5 m sügavusse kurisusse. Kurisute summaarne neelamisvõime on 50 l/s. Kaitseeriim (KR): Looduskaitseala, Ürglooduse raamatus.
- 149 Muru karstiala asub Sämi – Kunda maanteest lääne pool 0,5 km pikkuses orulõiguses. Kuival ajal oja säng kuivab ja vesi voolab paelõhedes maa all. Sängis on arvukalt kurisuid ja avatud paelõhesid. Kurisute maksimaalne neelamisvõime on 300 l/s, minimaalne 45 l/s. Maaalune oja on metsas; ojasse juhitakse kuivendatud põllumaalt (pindala ca 900 ha) liigvesi. KR: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.

KADRINA VALD 1991..1992. a.

- 150 Võipere karstiväli asub Võipere külas. Kauplusest 100 m lõuna pool asuv karstinõgu on 50 m lai ja 100 m pikk. Nõos on arvukalt hea neeldumisvõimega kurisuid. M: asula, ümbritsevad põllud.
- 151 Eelmisest 0,5 km ida pool asub põhja-lõuna suunaline vannisarnane karstilehter, mille pikkus on 100 m ja laius 50 m. Karstilehtrisse on veetud kive. M: Peetri laut ja ümbritsevad põllud.
- 152 Liivari laudast mõnikümmend meetrit lääne pool paiknev koonusjas karstilohk läbimõdduga 20 m ja sügavusega 1 m. M: laut ja ümbritsevad põllud.
- 153 Liivari laudast 500 m ida pool on väike soostunud nõgu, mille põhjas on karstilohk. M: laut ja ümbritsevad põllud.
- 154 Uku kurisu asub Loobu jõe vasakul kaldal Uku küla põldude lõunaserval metsas. Kurisu laius on 40 ja sügavus 1,5 m. Kurisus neeldub veerikas oja, mille maa-alune veevool avaneb põhjaallikatena Uku küla idaservas asuvas tiigis. M: ümbritsevad põllud.
- 155 Kihlevere karstiväli asub Kihlevere asulas ja selle lähiümbruses. Kirde-edela suunaliselt on vana jääajaeelse karsti kohal 3 vettneelavat karstilohku. M: asula, laudad.
- 156 Kurisu karstialast põhja pool on 10 m läbimõdduga 1m sügavune kurisu. Metsas asuvasse kurisusse voolab kevadeti rabaäärsest järvest oja.
- 157 Uku kurisust edela pool asuv karstilehter paikneb metsa ääres. Karstilehtri läbimõõt on 5, sügavus 1 m. M: ümbritsevad põllud.

- 158 Kurisoo karstiaala asub Loobu - Tapa mnt. ääres Kurisoo talu kõrval. Kurisu on ida-lääne suunaline: 75 m pikk, 10 m lai ja 3 m sügav. Karstiaala paikneb rohumaal. KR: ürglooduse raamatus.
- 159 Kõrveküla karstiväli ulatub Kõrvekülast Uku küalani. Kurisute vööndi pikkus on 3,5 ja laius 0,3..0,7 km. Kaheksa suurema kurisu laius on 30..100 m ja sügavus 2..4 m. Esineb kümnekond väiksemat kurisut ja langutuslehtreid. Karstiväli on kujunenud aluspõhja paekivimeid läbiva tektoonilise rikke kohale. Kurisutes neeldunud vesi avaneb Vohnja ja Kolu allikates. M: suurematesse kurisutesse on läänepoolsetest soodest ja rohumaadelt kraavidega juhitud liigvesi.
- 160 Põima I karstiväli asub Põima küla ümbruses. Väikesed kuni 2 m läbimõõduga vee neeldumise kohad, kuhu voolab Ohepalu järveäärse soo vesi. 1 km põhja pool avaneb maa-alune veevool allikatena, millest algav oja neeldub omakorda karstilohku 0,5 km kirde pool. Asub loodusliku rohumaal ja põllu piiril. M: ümbritsevad põllud, Põima laudad.
- 161 Põima II karstiväli asub Loobu - Tapa ja Põima - Kadrina teeristist kirde pool. Looduslikul rohumaal on mitu 0,5 m sügavust ja 5 m laiust karstilohku.
- 162 Armika karstiaala asub Armika raba kaguservas Leikude külast loode pool. Kurisu, mille sügavus on 1 m ja laius 2 m, paikneb kraavi põhjas, millega juhitakse ära turbatootmisväljaku kuivendusvesi.
- 163 Vanamõisa karstiaala asub Vanamõisa asulas. Põhja-lõunasuunalisel karstivööndil on 1-1,5 m sügavused vettneelavad nõod. Karstiaala lõunatipus on soostunud põhjaga vettneelav nõgu. M: Asula, end. suurfarm, hoidlad.
- 164 Vinnimäe karstiaala asub Loobu ürgoru idapiiril. Karstiaalal, mille laius on 500..600 m, paikneb 2 kuni 40 m laiust ja 1,5 m sügavust kurisut. M: Laut, ümbritsevalt rohumaalt juhitakse liigvesi kraavidega kurisutesse.
- 165 Lante karstiaala asub Lante farmist põhja pool. Vettneelavad karstilohud paiknevad laudast 50 m kaugusel. Paas on intensiivselt karstunud: lauda ümbruse liigvesi juhitakse paesse kaevatud auku, mis neelab vett. M: Laudad.
- 166 Kadrina karstiaala asub asulast lõuna pool tärglisevabriku vanade settebasseinide serval. Lame karstinõgu on 100 m lai ja 1,5 m sügav. M: ümbritsevad põllud. Basseinide kasutamise ajal neeldus karsti heitvesi.
- 167 Vandu karstiväli asub Vandu küla juures. Esineb kaks suuremat kurisute rühma, millede neeldumisvõime on 20 l/s. Kurisud on süvendatud ja nendesse juhitakse kuivenduskraavidega liigvesi parandatud maadelt (55 ha).
- 168 Orajärve karstiaala asub Neeruti pargist loode pool. Karstiaalal on kuni 1 m sügavused karstilohud, kuhu neeldub Orajärvest voolava oja vesi.
- 169 Neeruti karstiaala paikneb Neeruti pargist lääne pool. Rohumaal asuvate karstilehtrite läbimõõt on kuni 30 m, sügavus 2 m. Mõnede karstilehtrite põhjad on soostunud.

SAKSI VALD 1991..1992. a.

- 170 Udriku karstiaala asub Tapa - Kadrina maantee ääres. Kurisud, sügavusega 1,5 m ja läbimõõduga 5 m on maaparanduse eesvooluks. M: kuivendatud maa keskkonnakaitseks vale väetamine (vegetatsiooniväline, väetiste suured kogused).
- 171 Üksik 50 m läbimõõduga ja 1,5 m sügavusega kurisu Udriku kooli kõrval, on maaparanduse (47 ha) eesvooluks. M: kuivendatud maa keskkonnakaitseks vale väetamine.

172-177 **Kõrbse karstipiirkonda** kuulub 6 karstiala

- 172 Udriku karstialast 500 m kagu pool on 15 m pikk ja 10 m lai karstilehter, mis on osaliselt kividega täidetud. M.: Ümbritsevad põllud.
- 173 Tapa - Kadrina maantee ja Kiku teeristis asub rohumaal 10 m lai ning 0,5 m sügav karstilehter.
- 174 Eelmisest 0,5 km Kiku suunas asub nõrgalt soostunud põhjaga 5 m lai ja 0,5 m sügav karstilehter. M.: Kõrbse laut.
- 175 Kiku külast 800 m kaugusel on 100 m lai karstinõgu, kuhu on kaevatud tiik.
- 176 Kiku küla servas asub 2 m sügav ja 50 m lai karstilehter, mille lõuna- ning idaservad on järsud. M.: Ümbritsevad põllud, küla.
- 177 Metsa servas Kiku küla juures asub 0,5 m sügav ja 15 m lai karstilehter.
- 178 Kiku karstijärv asub Kiku küla keskel olevas nõos, milles kevadeti on vesi. M.: Küla.
- 179 Sepa karstiala asub Jõepere külast lääne pool, Sepa talu juures. Metsaservas paiknevasse kurisusse, mille sügavus on 1 m ja läbimõõt 15 m, neeldub soost voolava oja vesi. M.: Ümbritsevad põllud.

180-184 **Salda karstiväli:**

- 180 Salda küla põhjaosa rohumaal asub ovaalse kujuga rohtunud karstilehter, mille sügavus on 1,5 m ja läbimõõt 10 m. M.: küla.
- 181 Salda küla lähedal, kultuurrohumaal asub loode-kagu suunaline karstinõgu, mille sügavus on 1,5 m ja pikkus 100 m.
- 182 Salda - Nõmme tee ääres metsaserval asub karstilehter, mille sügavus on 3..5 m, läbimõõt 50 m.
- 183 Salda - Nõmme tee ääres asub põhja-lõuna suunaline karstinõgu, mille sügavus on 1 m, pikkus 200 m ja laius 50 m.
- 184 Salda - Nõmme tee ääres on kirde-edela suunaline karstinõgu, mille sügavus on 5 m ja pikkus 200 m.

185-194 **Pariisi - Aruküla** karstiväli:

- 185 Kiku külast 0,5 km kaugusel Pariisi külla suunduva tee ääres põllu ja heinamaa piiril asub ovaalne karstinõgu, mille sügavus on 0,5 - 1,0 m, pikkus 80 m ja laius 40 m.
- 186 Eelmisest 0,5 km kaugusel metsas 1 m sügav ja 10 m lai karstilehter.
- 187 Eelmisest 200 m kaugusel põllul paikneb osaliselt kividega täidetud 1,5 m sügav ja 15 m lai karstilehter. M.: Ümbritsevad põllud.
- 188 Eelmisest 300 m kaugusel asub osaliselt täidetud loode-kagu suunaline ovaalne karstinõgu, mille pikkus on 20 m ja laius 10 m. Nõo loode poolses osas on 5 m sügav kurisu.
- 189 Pariisi küla loode poolses servas põllul asub põhja-lõuna suunaline karstinõgu, mille sügavus on 3, pikkus 80 ja laius 10 m. M.: Ümbritsevad põllud.
- 190 Eelmisest 50 m ida pool põllul asub kurisu, mille sügavus on 2,5 m ja läbimõõt 100 m. M.: Ümbritsevad põllud.
- 191 Pariisi küla põhjaosas asub karstilehter, mille läbimõõt on 100 m. M.: küla.
- 192 Arukülas, tee ääres asuva karstilehtri sügavus on 1,5 m ja läbimõõt 50 m. M.: Küla.
- 193 Aruküla ja Salda tee ääres karjamaal asub karstilehter, mille sügavus on 1 m ja läbimõõt 50 m.
- 194 Arukülas asub karstilehter, mille sügavus on 1 m ja läbimõõt 30 m. M.: Küla.

195 Loksu kurisu asub Loksu külast 300 m Tapa pool. Kurisu on ovaalse kujuga, 0,5 m sügav, 8 m lai ja 15 m pikk.

196-198 **Lokuta karstipiirkonda** kuulub 3 karstiala:

196 Lokuta külas asub kividega täidetud loode-kagu suunaline lauge karstinõgu, mille loodepoolses osas paikneb 1 m sügavune kurisu. M.: küla.

197 Lokuta küla juures põllul asub soostunud põhjaga karstilehter, mille sügavus on 1 ja pikkus 150 m.

198 Lokuta küla juures, põllu serval asub karstunud nõgu, mille sügavus on 1,5 ja läbimõõt 300 m.

199 Vahakulmu karstinõgu asub Vahakulmu külast 1,5 km põhja pool. Põllul 1,5 m sügavuses karstinõos püsib kevadeti kaua vesi. M.: Ümbritsevad põllud.

200 Saksi väike karstiala asub Saksi külast kirde pool. Võsas paikneva karstiala läbimõõt on 400 m, mille põhjapoolses osas asub 2 m sügav ja 10 m lai karstilehter.

201 Saksi karstijärv asub looduslikul rohumaal küla lääneserval. Üle 1 km pikkuses nõos esineb arvukalt karstiloohke, kevadeti on nõos järveke, mis osaliselt säilib ka suvel. KR: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.

202-203 **Saksi karstijärve piirkonnas** on 2 karstiala:

202 Karstiala järvest lõuna pool, Saksi küla põldudel. Karstiala, mille üksikute karstiloohkude sügavus on 1 ja läbimõõt kuni 100 m, on tekkinud üksikute väiksemate lehtrite liitumisel. M.: Ümbritsevad põllud.

203 Piilu külast 2 km loode pool metsa ja põllu piiril asub 2 m sügav ja 75 m pikk karstilehter.

204-206 **Vahakulmu karstipiirkonnas** on 3 karstiala:

204 Vahakulmu külas asuvad 2 osaliselt kividega täidetud karstilehtrit, sügavusega 1..3 m ja laiusega 5..15 m. M.: Küla.

205 Vahakulmu külast kagu pool, põllul asub loode-kagu suunaline karstinõgu.

206 Madal karstilehter asub rohumaal, Vahakulmu külast 1 km põhja pool.

207 Näo karstilehter asub küla põhjaservas. Ovaalne soostunud põhjaga karstilehter on 0,5 m sügav ja 10 m pikk.

208-209 **Priima karstipiirkonnas** on 2 karstiala;

208 Priima külast kagu pool, põllul asub 2 m sügav ja 10 m pikk karstilehter.

209 Madalad karstilohud sügavusega kuni 0,5 m asuvad Priima küla kagupiiril.

210 Piilu karstiala asub põllul, Piilu külast kagus. Loode-kagu suunaline karstiala on 500 m pikk ja 200 m lai.

211-214 **Saiakopli karstipiirkonnas** on 4 karstiala:

211 Saiakopli külast 1 km kirde pool esineb arvukalt karstilehtreid sügavusega kuni 2 m.

212 Saiakopli külast loode pool asuval karstialal on kuus kuni 5 m pikkust ja 0,5..1,5m sügavust karstilehtrit.

213 Eelmise karstiala läänepiiril esineb põllul arvukalt madalaid (sügavus kuni 0,5 m) karstilehtreid.

214 Saiakopli külast lääne pool põllul asub väike nõrgalt karstunud lame nõgu.

215 Lokuta karstilehter asub Lokuta külast põhja pool. Karstilehter on 0,5 m sügav ja 40 m lai.

216 Raudtee karstilohud asuvad Tapa - Tartu raudtee ääres ja on 0,5 m sügavad ning 3..5 m laiad.

217-218 **Piilu karstiaal** on 2 suuremat karstilehtrit:

217 Piilu küla põllul, raudteest 500 m kaugusel asub 0,5 m sügav ja 3..5 m pikk noor karstilehter.

218 Piilu küla juures metsaservas asub karstilehter, mille läbimõõt on 10 m.

219-225 **Nõmmküla jaama ümbruses** asub 7 suuremat karstiaala

219 Saiakopli küla ja raudtee vahel põllul on karstinõgu, sügavusega 0,5 m ja pikkusega 20 m.

220 Eelmisest raudtee poole, põllul on ovaalne loode-kagu suunaline karstinõgu, mille loodeosas asub 10 m läbimõõduga karstilehter.

221 Eelmisest raudtee poole on ovaalne 1,5 m sügav ja 50 m lai karstilehter.

222 Nõmmküla jaama ümbruses esineb arvukalt laugeid kuni 3 m läbimõõduga karstilohke ja karstilehtreid.

223 Nõmmküla jaama juures põllul paikneb noor ovaalse kujuga karstinõgu.

224 Eelmise lähedal põllul on 0,5 m sügav ja 10 m lai karstinõgu.

225 Eelmise lähedal on 30 m laiune põllustatud nõgu.

226 Piilu küla karstilehter on 2 m sügav ja asub kirde-edela suunalises karstinõos.

227 Nao küla karstilehter on 1,5 m sügav ja 3 m lai. M.: Küla, laudad.

228 Karkuse küla karstilehter on 0,5 m sügav ja 3 m lai.

229 Karkuse karstitiik (süvendatud karstilehter) asub kaupluse kõrval. Tiik on suvel kuiv. M.: Laudad.

230 Karkuse-Koigi karstinõgu asub Karkuse külast 2 km Koigi suunas. Põllul paikneb 0,5 m sügav soise põhjaga karstinõgu, milles kevadeti on vesi.

231 Saiakopli karstinõgu asub põllul, külast 2 km kirde pool. 0,5 m sügavuses karstinõos on arvukalt karstilehtreid.

232-233 **Nõmmkülas** on 2 karstiaala:

232 10 m laiune karstilehter.

233 Põhja-lõuna suunaline, 150 pikk ja 1,5..3 m sügav karstinõgu, milles on kevadeti vesi.

RAKVERE VALD 1989. ja 1991. a.

234 Kõrgemäe karstiaala asub Kõrgemäe külas ja sellest lõuna pool. Rohumaal on arvukalt väikseid kurisuid ja ajutisi allikaid. M.: Küla.

235 Lepna karstiaala läbib Tõrma allikate juurest algav kraav, mille põhjas esineb arvukalt veeneelukohti. Kraavist 200 m põhja pool asub suur kurisu. M.: Ümbritsevad põllud.

236 Mådapea karstiväli asub Mådapea asulas ja Tammikus. Karstiväljal on arvukalt kurisuid, vettneelavaid tiike ja karstiallikaid. M.: Kurisutesse juhitakse heitvesi.

237 Jupri karstiorg algab Karitsa küla juurest ja ulatub Rakvere linnani. Lame 200..400 m laiune ja kuni 1 m sügav org on suvel looduslik rohumaa ning Jupri oja voolab maa all. Suurvee ajal voolab vesi Jupri karstiorus ning neeldub kurisutes Rakvere linna piiril Piiral. Kurisute neelamisvõime ulatub 50 l/s. Vesi avaneb Rakvere linnas allikatena. M.: Ülemjooksul põllud ja laudad; alamjooksul Tõrma rebasekasvatus. KR: Veesaõilitusala.

- 238 Karitsa karstiaala asub asulat läbiva tee ja farmi vahel. Suured karstilohud neelavad kevadeti intensiivselt vett. M.: Töökojad, laudad, põllud.
- 239 Vassivere karstiväli asub põldudel ja metsas Jõepere külast ida pool. Karstiväljal esineb arvukalt karstilehtreid ja -lohke. M.: ümbritsevad põllud.
- 240 Kuristi ja Poriaugu karstialad asuvad nimetatud talude põldudel ning metsas Järtu ja Järni külade vahel. Esineb arvukalt väikseid vettneelavaid lohke.
- 241 Karunga karstiväli on Karunga külas ning karstilehtritesse on juhitud kuivendusvesi (84 ha). Lehtrite maksimaalne neelamisvõime on 100 l/s.
- 242 Levala karstiväli asub Levala küla ümbruses ja koosneb 13-st hea neelamisvõimega karstialast. M.: Laudad.
- 243 Järtu karstiväli asub Järtu küla ümbruses. Põldudel paiknevad arvukad hästi vettneelavad karstilehtrid ja -nõod.
- 244 Järni karstiväli asub Järni ja Karitsa külade vahelistel põldudel ning koosneb 2-st hästi vettneelavast karstialast.
- 245 Karitsa lõunapoolne karstiaala asub külast lõuna pool. Esineb 8 suuremat kurisut, mis on põldudele rajatud kuivendussüsteemide eesvooluks .

RÄGAVERE VALD 1990. a.

- 246 Mõedaku-Kantküla-Nurkse karstiväli asub Kantküla, Mõedaku ja Nurkse küla põldudel. Kokku esineb 45 kurisut või karstinõgu, mis on moodustunud aluspõhja rikete- ja lõhevööndi piirkonnas. Karstinõgude sügavus ulatub 1,5 m, pikkus 200 ja laius 50..150 m-ni. Kevadeti esineb ajutisi järvikuid. Põldudel on kuni 1,5 m sügavusi ja 3 m läbimõõduga langatuslehtreid. M.: ümbritsevad põllud.
- 247 Kuristiku karstiaala asub Kabalast lõuna pool. 500 m pikkuses ja 200 m laiuses karstinõos, metsa ja põllu piiril on 1,5 m sügavune ja 15 m laiune karstilehter, mis neelab Külmaveski allikate poolt voolava kevadvee.
- 248 Kõrma karstiväli asub Kõrma küla ümbruses. Põldudel ja rohumaadel paiknevates karstinõgudes esineb arvukalt kuni 20 m läbimõõduga vettneelavaid kurisuid.
- 249 Miila karstiaala asub Miila küla idaserval, järsu nõlva jalamil. Süvendatud karstilehter on 4 m sügav ning 10 m lai ja sinna juhatakse kuivendussüsteemide (74ha) vesi. M.: Küla, ümbritsevad põllud.
- 250 Kuivajõe karstiaala asub Kuivajõe külas. 200 m pikkuses ja 100 m laiuses orus on 4 suuremat kurisut. Kevadeti voolab oja maa peal, suvel on org kuiv ja oja voolab maa all. Kurisute neelamisvõime on 50 l/s. M.: Küla, ümbritsevad põllud.

VINNI VALD 1991. a

- 251 Sõpruse küla karstilehter asub Vetiku - Sõpruse tee ääres põllul ja täitub suurvee ajal veega, mis suveks neeldub. M.: Ümbritsevad põllud.
- 252 "Saueaugu meri" asub Rakvere - Tartu maanteest läänes, 3 km kaugusel. Järvenõo läbimõõt on 300 m ja kuna nõos asuvad karstilehtrid on ummistunud, püsib järves vesi aastaringelt. M.: Heitvesi. KR: Veesäilitusala.
- 253 Mõdriku - Saueaugu ajutised karstijärvikud asuvad piklikes nõgudes Mõdriku ja Saueaugu külade põldudel ja rohumaadel. Suvel on nad kuivad. KR: Veesäilitusala.

254-257 **Pajusti ja Vinni** asula ümbruses on 4 karstiaala:

- 254 Pajusti ja Vinni asulate vahel tammikus asub mitukümmend karstilehtrit, - lohku ja -orgu, sügavusega kuni 3 m. KR.: Park on looduskaitse all.
- 255 Karstilehter Rakvere - Pajusti maantee ääres. M.: Ümbritsevad põllud.
- 256 Karstilehter Vinni - Pajusti teest 100 m lääne pool.
- 257 Inju karstiaala asub rohumaal, Inju lastekodust kirde pool. Soostunud nõos Loigu talu lähedal on karstiorg ja aiamaal karstilehter, Veskioja talu taga, Mihkli talu lähedal kaks karstilehtrit ja endisest seafarmist põhja pool karstilehtrite ahelik. M.: Laudad.
- 258 Pajusti asula lõunaosas asuvad karstilehtrid on kevadeti tiigid.
- 259 Koeravere karstialal Lepna endisest farmist 250 m kaugusel asub karstilehter. Vooreküla karstialal Viru - Jaagupi - Roela teest põhja pool asub kolm karstilehtrit.
- 260 Ristiküla karstiaala. Põllul Risti- ja Uus-Aru külade teeristist 350 m Roela pool paikneb kurisu, kus sulavesi intensiivselt neeldub.
- 261 Kannastiku karstiaala asub põldudel Viru-Jaagupi - Kannastiku teest lääne pool. Esineb maapinna langatusi ja kaks karstilehtrit.

264 **Kadila - Veadla karstiväljal** asub 3 karstiaala

- 264-1 Lääne pool Kadila - Veadla teed on põllul karstinõgu, milles on kolm karstilehtrit.
- 264-2 Eelmise Veadla poolses servas põllul asub 27 m pikk liudjas karstilehter, milles kevadeti on vesi.
- 264-3 Kala talu lähedal asub ümar karstilehter, mille laius on 5,5 m.
- 265 Kulina karstiaala asub Kulina - Aruküla teest 200 m põhja pool. Talu kõrval paikneb üksik karstilehter.

266-267 **Aruküla karstiväljal** asub 2 karstiaala

- 266 Uus-Aru laudast 200 m põhja pool rohumaal on üksik karstilehter.
- 267 Uus-Aru laudast 450 m edela pool ja 650 m loode pool on põldudel kaks täidetud karstilehtrit.
- 268 Raka karstiaala. Raka küla põldudel esineb karstilohke ja langatusi, on esinenud varinguid.
- 269 Ädara karstiaala asub põldude taga karjakoplis, kus oja vesi neeldub kurisutesse ja ilmuvad uuesti maapinnale Ädara mõisa juures.

TAMSALU VALD 1990. a

- 270 Assamalla karstiväli asub Assamalla külast põhja pool luhal -nn. "Assamalla luht". Luhal on 50 kuni 1,5 m sügavust karstilehtrit. Lõuna ja ida pool esineb põldudel üksikuid kurisuid. Kevadeti voolab Assamalla ajutistest allikatest luhale vesi. Kui põhjavee tase ümbritsevatel aladel alaneb, kaob ka luhast vesi - kevadel esineb vee voolamist maa sisse. Neeldunud vesi avaneb Võhmetu-Lemmküla karstijärvedes. M,: ümbritsevad põllud, laudad, küla. KR: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 271 Võhmetu-Lemmküla karstijärved asuvad Porkuni asulast põhja pool metsas. Rühm järvenõgusid, mille põhjas on karstilohud. Kevadeti veerikkad, eriti peale Assamalla luha kuivamist. Põhjavee taseme alanedes vesi neeldub ja

- maa-alune veevool avaneb uuesti Porkuni järves. Suvel looduslik rohumaa. KR: Maastikukaitseala, järved looduskaitse all.
- 272 Naistevälja karstiaala paikneb keset Naistevälja küla olevas nõos. Karstilohud, kuhu on kaevatud tiike. Esineb karstilisi maapinna vajumisi. M.: Küla, laut.
- 273 Loksa karstiaala asub Loksa küla keskel. Esinevad 30..40 m läbimõõduga karstilohud, kuhu on kaevatud tiike. M.: Laudad.
- 274 Uudeküla karstiaala paikneb küla keskel olevas nõos. Karstiaala on mattunud (käesoleval ajal ei neela intensiivselt vett). Esineb tiike ja väiksemaid karstilohke, ümbritsevatel põldudel kurisuid. M.: Laudad, küla, ümbritsevad põllud.
- 275 Savalduma karstiväli asub Savalduma küla juures ja sellest lääne pool. 3 km pikkuse ja 1 km laiuse orundi põhjas on arvukalt karstilehtreid ja avalõhesid. Kevadeti moodustus sulamisveest ja Savalduma rabast voolavast veest karstijärvik, mille vesi ümbruskonna põhjaveetaseme alanemise järel neeldus. Suvel oli Savalduma karstiväljal rohumaa. Käesoleval ajal juhitakse karstiaala keskossa Tamsalu ja Säase asula puhastatud heitvesi. Selle tulemusena on kurisud ja lõhed ummistunud ning järv püsib aastaringselt. Esineb lõhede avanemist, mille tulemusel järve vesi kiiresti neeldub (1991.a. suvi). KR: Ürglooduse raamatus.
- 276 Einjärve-Aniste karstiväli asub Savalduma küla ja Tamsalu asula vahel. Karstiväljal on üle 140 karstilehtri sügavusega 0,3..2,0 ja laiusega 1,15 m. Kevadeti, kui põhjaveetaseme on kõrge, moodustub ajutine karstijärvik, mis suvel kuivab ning muutub rohumaaks. KR: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 277 Järve karstiaala asub Savalduma karstiväljast edela pool. Rohumaal paikneb 9 karstinõgu ja kurisut, millesse suurvee ajal voolab Kursi soo vesi.
- 278 Kõdeküla karstiaala asub Vajangu asulast põhja pool ning moodustab 3 km pikkuse põhja-lõuna suunalise kurisute ja karstinõgude võõndi. Suuremaid kurisuid, sügavusega kuni 2 m ja läbimõõduga kuni 20 m on 19. M.: Ümbritsevad põllud, Kerguta kuivendussüsteemide (27 ha) vesi.
- 279 **Kursi karstiväljal** paikneb 4 karstiaala:
- 279-1 Karstiaala asub endise Kursi mõisa pargis ja selle ümbruses. Karstinõod on kas mattunud (tiigid) või esinevad noored, alles kujunevad karstilehtrid. M.: Laudad, ümbritsevad põllud.
- 279-2 Hernealuse talu kõrval on 40 m läbimõõduga kurisu. Talu lähedal metsas esineb noori vettneelavaid karstilehtreid.
- 279-3 Pomerantsi talu kõrval rohumaal on ummistunud kurisu.
- 279-4 Kursi asulast 500 m lõuna pool asub 2 karstinõgu. Neist põhjapoolsemas on karstilehter, kuhu neeldub põldudelt valguv vesi.
- 280 Põdrangu karstiaala asub Põdrangu mõisa pargi juures. Soostunud karstinõo, servadel on arvukalt karstilohke ja mitu süvendatud tiiki. M.: Laudad.
- 281 Kerguta karstiaala asub Tamsalu - Vajangu maantee ääres ning seal paikneb kaks suuremat kurisut ja mitu karstilohku. Suuremasse kurisusse suunatakse heitvesi.
- 282 Vajangu karstiaala paikneb Vajangu küla lõunaosas lõuna-kagu suunalise mattunud karstivõõndina. Vettneelav karstinõgu on 30 m pikk ja 20 m lai.
- 283 Kuie karstiaala paikneb Kuie pargi lähedal, kus orus on vettneelavad karstilohud ja kurisud sügavusega 1,5 m ja läbimõõduga 15 m. M.: Laut.
- 284 Võhmuta karstiaala paikneb Kuie pargi ümbruses. Arvukad koonusja ja liudja kujuga karstilehtrid on kuni 3 m sügavad. M.: Elamud, laudad.

- 285 Järsi karstijärvik asub Järsi külas. Järvenõos on arvukalt karstilohke ja kurisuid. Osaliselt on nõgu soostunud. KR.: Veesäilitusala.
- 286 Mängupealse karstiala asub Järsi küla lähedal. Mitukümmend karstilohku ja avalõhet, mille kaudu põhjavesi jõuab maa peale, kujundavad ajutise karstijärviku, mis põhjaveetaseme alanedes uuesti neeldub. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 287 Aavere karstiorg asub Aavere külas. Kirde-edela suunalises 1 km pikkuses karstiorus on 8 karstilehtrit sügavusega 1,5 ja läbimõõduga 80 m. Karstilehtrid neelavad kevadvee. M.: Küla, laut.
- 288 Aavere karstiala asub karstiorust 400 m kirde pool. Rohumaal esineb mattunud karst, kus on aktiivselt töötav kurisu.
- 289 Turje karstiala asub Turje külas. Karstinõgudes on 3 karstilehtrite gruppi. Karstilehtrite sügavus on 1,5 m, läbimõõt 5..20 m.

VÄIKE-MAARJA VALD 1983. ja 1988. a.

- 290 Aburi karstiala asub Aburi külas, kus on 1,5 m sügav ja 30 m läbimõõduga karstilehter-tiik. Maa-aluste lõhede kohal on põldudel karstilohke. Kubja talu juures on karstilehter. M.: ümbritsevad põllud, laut, küla.
- 291 Koonu - Porkuni tee lähedal pargis asuvad ummistunud karstilehtrite kohal tiigid. Tee ääres on 2 m sügav, 12 m lai ja 23 m pikk kurisu, kuhu suubub kuivendatud maade (51 ha) vesi. M.: Küla, laut, kuivendatud põllud.
- 292 Koonu küla ja Rakvere - Väike-Maarja maantee vahel põldudel esineb üksikuid kurisuid, mis on maasiseselt seotud Porkuni rikkevööndiga. M.: Põllud.
- 293 Raeküla karstiväljal on arvukate karstilohkudega karstiorud. Suurim neist on 1,5 m sügav, 25 m pikk ja 15 m lai. Ümbritsevatel põldudel esineb maapinna langatusi.
- 294 Ärina karstiala asub Väike-Maarja asula ja Loksa küla vahelisel põllul, kus on arvukalt karstilehtreid ja -lohke. Esineb maapinna langatusi. Ärina küla tiigid on ummistunud karstilehtrid. M.: Ümbritsevad põllud, küla, laut.
- 295 Pandivere karstiväli asub samanimelise küla ümbruses põldudel arvukate karstilehtrite ja -lohkudena. Suurim karstilehter on maantee ääres küla edelaservas. M.: Küla, laudad, ümbritsevad põllud.
- 296 Eipre (Vesioru) karstiväli paikneb metsas Kuristiku ja Paemurru talude lähedal, kus on 120 karstilehtrit ja -lohku, esineb maapinna langatusi. Väike-Maarja - Koeravere teest lääne pool on 3 karstilehtrit, millest suurima sügavus 1,4, laius 40 ja pikkus 120 m. Maanteest ida pool on 2 ha-l 8 karstilehtrit. Neist suurim on 1,5 m sügav, 20 m lai ja 75 m pikk.
- 297 Avispea karstiväli. Avispea - Unikülas on 1,5 km pikkune ja 0,8 km laiune loode-kagu suunaline karstiorgude vöönd, kus esineb hästi vettneelavaid karstilehtreid, aeglaselt vett maa sisse immutavaid karstitiike ja ajutisi karstijärvikuid. Iseloomulikumat nimetatakse "Kassioruks". M.: Küla, laut.
- 298 Triigi karstiväli asub asulast kirde pool, kus 1 km² alal on kaks karstinõgu pikkustega 1 ja 0,4 km. Nende vahel on arvukalt kuni mõnekümne meetri laiusega karstilehtreid. M.: Asula, kuivendusvesi juhatakse karstilehtrisse, puhastatud heitvesi immutatakse karstunud lubjakividesse.
- 299 Triigi-Pudivere karstiväli asub Triigi ja Pudivere külade vahel, kus põldudel on arvukalt karstilehtreid.

- 300 Pudivere karstiväljal on pargis karstiorg, ümbritsevatel põldudel arvukalt 1,5..10 m läbimõõduga 2..3 m sügavusi karstilehtreid. Esineb langatuslehtreid ja maa-aluseid lõhesid. Pudivere talu kaevus on karstikoobas. M.: Küla, laudad.
- 301 Sootiigi karstiala asub Pudiverest ida pool ja moodustab suletud karstivööndi ühe kurisu ning mitme karstilohuga. Kividega täidetud kurisusse voolas enne maaparandust kagu poolsest metsast kevadeti oja.
- 302 Käärma karstiväljal Rakke - Väike-Maarja maantee ääres on 500 m laiune ja 100 m pikkune karstinõgu, mille põhjas leidub arvukalt 0,5 m sügavusi karstilehtreid. Üksikuid karstilehtreid ja -nõgusid esineb ka tankla ja Väike-Maarja asula vahel. M.: Tööstus, laudad, heitvesi.
- 303 Väike-Maarja karstiväli asub asulast kagu pool, Kuristiku talu juures ning moodustab kirde-edela suunalise karstilehtrite ja -lohkude rea. Karstilehtrite sügavus on kuni 3 m, läbimõõt kuni 30 m. M.: Karstilehter on heitvee pumbajaama avarii eesvooluks.
- 304 Äntu karstiväli asub Äntu-Vanakülas kirde-edela suunalises piklikus 150 m pikkuses nõos, kus paikneb 5 suuremat kurisut. Ümbritsevatel põldudel esineb kuni 2 m sügavusi karstilohke ja langatuslehtreid. M.: Laut, ümbritsevad põllud.
- 305 Imakaevu karstialal küla juures põllul on 100 m pikk ja 50 m lai karstinõgu.
- 306 Imakaevu karstiorg on 1,7 km pikk, 120 m lai ja 3 m sügav. Oru põhjas on arvukalt karstilohke, mille kaudu kevadeti tuleb põhjavesi maapinnale ja moodustab ajutisi karstijärvikuid. M.: Ümbritsevad põllud, endine suurfarm.
- 307 Vao karstialal asulast lõuna pool on põldudel 7 kohas karstilehtreid sügavusega 2 ja läbimõõduga kuni mõnikümmend meetrit.

308-315 **Risu karstiväljal** asub 8 karstiala:

- 308 Risu-Uuemõisas asub suur soine nõgu, kus kevadeti moodustub ajutine järvik. M.: Asula.
- 309 Risu külast ida pool metsas on kurisu ja kevadel ajutine karstijärvik.
- 310 Risu karstivälja lääneosas on väike soo, kuhu kevadeti moodustub ajutine karstijärvik.
- 311 Risu küla loodeosas on 1 m sügavune karstiorg.
- 312 Kiltsi - Pikevere tee ääres, teest põhja pool asub pikk kitsas soine nõgu, kus kevadeti on ajutine karstijärvik. Nõo põhjas arvukalt pugemeid.
- 313 Risu küla lõunaosas on 2 kuni meetrisügavust kurisut.
- 314 Kiltsi aleviku lääneserval on rühm karstilohke.
- 315 Risu küla loodeserval põllul on väike karstilehter.
- 316 Sootaguse karstiala asub Kiltsi asulast kagu pool. Enne maa kuivendamist moodustus karstinõos kevadeti ajutine karstijärvik.

317-321 **Ellikvere karstiväljal** esineb 5 karstiala:

- 317 Ellikvere küla idaserval, Altjaagu talu juures on 3 m sügav ja 40 m pikk kurisu.
- 318 Külast edela pool, tee ääres on põllu serval karstinõgu.
- 319 Külast 1 km edela pool, Uuetoa talu juures on 2 kurisut.
- 320 Külast 0,6 km kirde pool on põldude vahel karstilehter. M.: Aavere heitvesi.
- 321 Külast 0,5 km loode pool on põllul väike karstilehter.

322-324 **Aavere karstiväljal** on 3 suuremat karstiala:

- 322 Aavere karstiala paikneb külast kagu pool, kus asub ajutise järve nõgu, mille põhjas on arvukalt 0,5 m sügavusi kurisuid. Üksikuid kurisuid esineb karjamaal, millest suuremat nimetatakse "Reeda auguks". M.: Vanadekodu heitvesi.
- 323 Kurisu asub Aavere - Pikevere tee ääres põllul.
- 324 Eelmisest 700 m kagu pool, talu kõrval rohumaal paikneb karstijärvik.

325-328 **Raigu karstiväljal** on 4 suuremat karstiala:

- 325 Raigu teeristist lõuna pool asub põllul kividega täidetud karstilehter.
- 326 Eelmisest 200 m loode pool põllul asub karstilehter.
- 327 Raigu külas on rühm karstinõgusid, sügavusega kuni 1 m.
- 328 Külas maantee ääres on ajutine karstijärvik, nn. Järveniit.

329-332 **Pikevere karstiväljal** on 4 karstiala:

- 329 Pikevere küla teeristist 600 m loode pool põllul asub rühm karstinõgusid.
- 330 Teeristist 0,5 km ida pool asub karstiorg, kus esineb langatuslehtreid. M.: Laut.
- 331 Pikevere küla idapiiril paikneb soise põhjaga 150 m pikkune karstiorg, kus kevadeti on ajutine karstijärvik. Orus on arvukalt vetneelavaid karstilohke.
- 332 Pikevere külast 1 km edela pool põllul on karstijärvik.

333-338 **Varangu karstiväljal** on 6 karstiala:

- 333 Viinari talu juures Pikevere külast 2,5 km edela pool paiknevad ajutised karstijärvikud. Nn. Oruluht on 300 m pikk ja 200 m lai ning oru lõunatipus on vetneelavad karstilohud. M.: Laut.
- 334 Varangu külas Lepaniidu talu juures on ajutise karstijärve nõgu, millest 100 m lõuna pool asuvad kurisud.
- 335 Eelmisest põhja pool on metsa serval, vanade saviaukude juures kurisu.
- 336 Lepaniidu talust 200 m lõuna pool on Kuresoo, kuhu kevadeti moodustub karstijärvik.
- 337 Varangu küla põhjaosas, maanteest ida pool, kahe talu vahel moodustub looduslikul rohumaal soises nõos kevadeti karstijärv. KR: Veensäilitusala.
- 338 Kuresoost 400 m lõuna pool asub väike soo, kuhu kevadeti moodustub karstijärvik.

RAKKE VALD 1987. a.

- 339 Jaala karstiväli asub põldudel Rakke paekarjääri ja Jaala kanali vahel. Karstiväljal on 5 suuremat karstilehtrit millest kõige karjääripoolsema sügavus on 3 m. Teiste sügavus ei ületa 2 m, kuid nad on pindalaliselt laiema ulatusega, sarnanedes kuivade ojasängidega. M.: Ümbritsevad põllud, paekarjäär (lõhkamine suurendab pae lõhelisust ning seega soodustab karsti arengut).

AVANDUSE VALD 1990. a.

- 340 Määri karstiala asub Määri külas. Karstilehtrite sügavus on kuni 1 m, läbimõõt kuni 50 m. Ummistunud karstilehtritesse on rajatud tiigid. M.: Laut, küla.

- 341 Kissa karstiaala asub Simuna ja Laekvere valla piiril. Arvukad väikesed karstilehtrid paiknevad mõlema valla põldudel. M.: Ümbritsevad põllud.
- 342 Nadalama karstiväli asub Nadalama küla põldudel. Ajutise karstijärviku nõo sügavus on 1,5 m, läbimõõt 100..150 m. Järvenõos on arvukalt pugemeid. Kogu väljal esineb üksikuid 10..20 m. läbimõõduga karstilehtreid. M.: Laut, ümbritsevad põllud.
- 343 Kurtna karstiaala asub küla põldudel. Arvukad liudja kujuga karstilehtrid neelavad kevadeti intensiivselt vett. Karstilehtrite sügavus on 0,7, läbimõõt 4..7 m. M.: Ümbritsevad põllud.
- 344 Orguse karstiväli asub Orguse külast lääne pool soo ääres. Karstilehtrite sügavus on kuni 2,6 m, läbimõõt 20..100 m. Ummistunud karstilehtrites on tiigid. M.: Laut.
- 345 Avanduse karstiväli asub Avanduse küla juures, kus põldudel on lamedad karstinõod.
- 346 Hirla karstiaala asub samanimelise küla keskel. Kogu karstiaala läbimõõt on 150..250 m. Karstiaalal on üksikute karstilehtrite sügavus kuni 2,5 m ja nad on suvel valdavalt kuivad. Ummistunud lehtrites on tiigid. M.: Küla (prügi), laut.

LAEKVERE VALD 1990. - 1991. a.

- 347 Hundilageda karstiväli asub Rohu külast põhja pool. Metsas esineb vee neeldumise kohti, kuna pinnakate on väga õhuke. Tegemist on avatud karstiga.
- 348 Raeküla - Muuga karstiväli asub külade vahelistel põldudel, valdavalt lääne pool Rakvere - Rannapungerja maanteed. Pinnavesi neeldub aeglaselt, kuna kurisud on enamuses täidetud. Maa all voolab karstivesi ida ja kagu suunas ja avaneb osaliselt Muuga allikates. M.: Ümbritsevad põllud, kurisute mehaaniline rikkumine-täitmine.
- 349 Rohu karstiaala asub mõisa pargis ja selle ümbruses. Esineb rühm karstinõgusid ja -lohke, mis intensiivselt neelavad pinnavee. Esineb ajutisi karstijärvikuid, pargis - karstitiik. M.: Laudad.
- 350 Rahkla karstiaala asub Rahula külast kirde pool. Põldudel on arvukalt vee neeldumise kohti ja ajutisi karstijärvikuid. Vett neelavad intensiivselt ka küla kuivenduskraavid. M.: Laut, ümbritsevad põllud.
- 351 Edivere-Paasvere karstipiirkond asub põldudel küladest lääne pool, Vabamäe talu lähedal. Esineb arvukalt karstilohke ja -langatusi. Karstivesi voolab maa sees ida suunas ja avaneb 300 m kaugusel Avijões. M.: Ümbritsevad põllud.
- 352 Sirevere karstiväli asub külast põhja ja lääne pool. Esineb karstinõgusid ja kurisuid. Paksema pinnakattega aladel on karstinõgudesse moodustunud tiigid. M.: Ümbritsevad põllud.

4. ALLIKATE KATALOOG

4.1 ALLIKAD JÄRVAMAAL

LEHTSE VALD 1991. ja 1992. a.

- 1 JÄNEDA allikad paiknevad Jäneda pargis ja sealt raudteejaama viiva tee ääres, aluspõhjalise orundi veerul ja jalamil. Suurimad vooluhulgad on üle 500 l/s, väikseimad alla 30 l/s. Vesi voolab Jänijõkke. Veekvaliteedi mõjurid: asula ja põllud. Katlamajas on esinenud õlireostust laadimistöodel. Allikad on Ürglooduse raamatus ja looduskaitse all.
- 2 TAPA allikad paiknevad vahetult enne linna Pärnu - Rakvere maanteest põhja pool loodusliku rohumaa ja võsa serval, aluspõhjalise kõrgendiku nõlval. Suurimad vooluhulgad on ca 30 l/s. Vesi voolab Rauakõrve oja kaudu Valgejõkke. Vee kvaliteeti mõjutab kõrgendikul paiknev Tapa lennuväli, mille petroolireostus on jõudnud allikatesse.
- 3 JOOTME allikad avanevad samanimelises külas allikakraavis ja Soodla jõe sängis. Suurimad vooluhulgad on ca 10 l/s. Vee kvaliteedi mõjurid: küla ja laudad.
- 4 SUUGA allikas asub moreenkünka jalamil Jootme külast lõunas Soodla jõe ülemjooksul põllumaal, viinaköögi varemete juures. Suurimad vooluhulgad on ca 50 l/s. Vee kvaliteedi mõjuriks on põllumaad.
- 5 KURU allikad (allikakraav) paiknevad mõisapargis Räsna külast kagus, kus on kohati säilinud vana tiikide süsteem. Allikate vesi voolab Soodla jõkke, suurimad vooluhulgad on kuni 10 l/s. Vee kvaliteedi mõjurid: põllud ja Kuru laut.
- 6 JOOTME KURUOJA allikas asub Jootme küla kirdeosas aluspõhjalise kõrgendiku jalamil. Allika vesi voolab Kuru oja kaudu Soodla jõkke, suurim vooluhulk on kuni 15 l/s. Vee kvaliteedi mõjurid: põllud ja aeg-ajalt on allikasse jõudnud ka Tapa lennuvälja petroolireostus.

AMBLA VALD 1990. a.

- 7 LÜSINGU allikad paiknevad aluspõhjalise kõrgendiku jalamil, Roosna ja Reinevere külade vahel metsas ja on suurvee ajal Ambla jõe alguseks. Allikates väljub vaid suurvee ajal Lüsingu karstialalt neeldunud vesi (kuni 50 l/s). Vee kvaliteedi mõjurid: põllud, karstialale vetttoovasse Tammiku kanalisse juhatakse ka Roosna biopuhasti heitvesi. KR: Ürglooduse raamatus.
- 8 ROOSNA-VANAVESKI allikad avanevad aluspõhjalises orundis lange- ja tõusuallikatena Vanaveski paisjärves ja järve kallastel. Allikates väljub Lüsingu karstialalt neeldunud vesi (maksimaalsed vooluhulgad üle 100 l/s). Veevaesel ajal on siin Ambla jõe algus. Vee kvaliteedi mõjurid on samad kui Lüsingu allikatel. KR: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 9 ARAVETE allikas asub samanimelises asulas paepõhjalises orus. Allika maksimaalne vooluhulk ulatub üle 900 l/s, pika põua ajal jääb allikas kuivaks. Allikast saab alguse Säasküla oja parempoolne haru. Veekvaliteedi mõjurid: asula, põllud, laudad. Allikas on looduskaitse all ja Ürglooduse raamatus.

JÄRVA-JAANI VALD 1991. a.

- 10 JÄRVA-JAANI ÕPETAJA allikad asuvad aluspõhja astangu jalamil, alevi pargi servas (kultuurimaja juures). Veerikkal ajal ulatub allikate summaarne vooluhulk 20..30 l/s. Vesi voolab kraavide kaudu Kuksema karsti. Vee kvaliteedi mõjurid: alev, Paide Piimakombinaadi tsehh. KR: Ürglooduse raamatus.

ALBU VALD 1989. a.

- 11 SEIDLA allikad asuvad Pärnu - Rakvere maantee lähedal Seidla mõisapargi servas. Veerikkal ajal ulatub allikate summaarne vooluhulk 30 l/s, vesi voolab Jägala jõkke. Vee kvaliteedi mõjurid: endise Seidla tärklisetööstuse jääkreostus, põllud.

ROOSNA-ALLIKU VALD 1988. ja 1990.a.

- 12 MÄÄRASMÄE allikajärv asub Kihme küla lääneosas aluspõhjalises orundis. Koos Kihme e. Sadama allikatega on Määrasmäe allikajärv Jägala jõkke voolava Kihme oja lätteks. Määrasmäe allikajärve suurim vooluhulk on üle 40 l/s, Kihme allikatel ligi 100 l/s. Vee kvaliteedi mõjurid: küla, laut, põllud. Allikad koos kaitsetsoonidega on looduskaitse all ja Ürglooduse raamatus.
- 13 KIIGUMÕISA KÜLMAALLIKAD (neli allikarühma) paiknevad Kihme külast 3 km edelas, metsastunud sootasandikul Jägala jõe läheduses. Kaks suuremat tõusuallikat on ühed Järvamaa ilusaimad. Allikarühmade maksimaalsed vooluhulgad kokku on ca 100 l/s, minimaalsed 10..20 l/s. Allikatest algavad ojad suubuvad Jägala jõkke. Vee kvaliteedi mõjurid: põllud. KR: Veesailitusala, Ürglooduse raamatus.
- 14 ROOSNA-ALLIKU allikad paiknevad Paide - Rakvere maantee ääres paeastangu jalamil, kus nad moodustavad ca 1,5 km pikkuse ja 0,5 km laiuse märgala, mis on Pärnu jõe alguseks. Tõusu- ja langeallikate maksimaalsed summaarsed vooluhulgad on 870 l/s, minimaalsed ca 100 l/s. Vee kvaliteedi mõjurid: asula, laudad, põllud. KR: Veesailitusala, Ürglooduse raamatus.
- 15 ESNA pargi allikad asuvad Esna mõisa viinaköögi juures ja moodustavad suurveega allikajärve. Tõusu- ja langeallikate maksimaalne vooluhulk on 100 l/s, siit algab Esna jõgi. Vee kvaliteedi mõjurid: küla, põllud, noorloomalaut. KR: Veesailitusala, Ürglooduse raamatus.
- 16 VODJA allikad paiknevad endises mõisapargis Vodja külast läänes. Allikatiikide äravool on reguleeritud. Allikate vesi voolab Vodja jõkke, maksimaalsed vooluhulgad on kuni 300 l/s. Tõusuallikate vee kvaliteedi mõjurid: küla, põllud.

KAREDA VALD 1988. a.

- 17 KAREDA allikad (ka Esna küla allikad) paiknevad Kareda külas aluspõhjakõrgendiku jalamil. Allikate maksimaalne summaarne vooluhulk on kuni 40 l/s, vesi voolab Esna jõkke. Tõusu- ja langeallikate vee kvaliteedi mõjurid on põllud, küla ja noorloomalaut.

KOERU VALD 1989. ja 1991. a.

- 18 VAHUKÜLA allikad avanevad peale kuivendustöid kraavides Piibe maanteest lõunas, sootasandiku serval. Allikate maksimaalne vooluhulk on kuni 10 l/s, vesi voolab Vahujõkke. Vee kvaliteedi mõjurid: kultuurrohumaa.

KOIGI VALD 1991. a.

- 19 PRANDI allikad, samanimelises külas, moodustavad suure allikajärve, mille maksimaalne deebit on 758 l/s, minimaalne 240 l/s. Siit saab alguse Prandi jõgi. Vee kvaliteedi mõjurid: põllud, mahajäetud lauda jääkreostus. KR: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.

PAIDE VALD 1991. a.

- 20 VALGMA allikas asub samanimelises külas Mäeküla teeristist edelas, aluspõhjakõrgendiku jalamil. Allika maksimaalne vooluhulk on kuni 30 l/s, vesi voolab Esna jõkke. Vee kvaliteedi mõjurid: põllud, küla.

4.2 ALLIKAD LÄÄNE-VIRUMAAL

SÕMERU VALD 1989. a

- 21 UBJA kaevanduse allikas voolab vanadest kaevanduskäikudest töökoja juures karjääri. Vooluhulk 10..40 l/s. Eesvool (EV) - Toolse jõgi. M.: Asula.
- 22 SOOALUSE allikas asub küla lähedal soo serval. Väike allikas (vooluhulk kuni 5 l/s) on võsas. EV - Toolse jõgi.
- 23 VARUDI ohvriallikas avaneb praegu külas tiigi põhjas. Kevadeti on see veerikas tõusuallikas, mis suvel kuivab. Mõjurid (M.:) Maaparandus .
- 24 SÄMI allikad asuvad küla keskel talude vahel orus. Tõusu- ja langeallikad, mille summaarne vooluhulk on kuni 300 l/s. Praegu jääb allikatest allavoolu väike järvik, vanasti oli allikaojal paisjärv ja Sämi veski. Kasutatakse joogi- ja majandusveena. EV.: Kunda jõgi. Kaitseeriim (KR.:) Maastikukaitseala, Ürglooduse raamatus.
- 25 MURU salajõe allikad asuvad Kunda jõe orus ja Sämi - Kunda maantee vahel. Oja sängis ja kraavides on suurvee ajal tõusuallikad, mille vesi neeldub Muru karstialal. EV.: Kunda jõgi. M.: Maaparandus. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 26 RAHKLA allikad asuvad Kunda jõe vasakul kaldal orus Rahkla küla Varva talu juures. Tõusu- ja langeallikad vooluhulgaga 100..200 l/s on Kunda jõe suubuva Rahkla oja lätteks. Oja alamjooksul, veski juures on allikatiigid. Kasutatakse joogi- ja majandusveena. EV.: Kunda jõgi. M.: Põllud, veski. KR.: Looduskaitse all , Ürglooduse raamatus.

KADRINA VALD 1991. - 1992. a.

- 27 VOHNJA allikad asuvad samanimelises asulas. Tõusuallikad, millest osa on paistiikide (ilutiigid, kalakasvatus) põhjas, osa looduslikud. Edelaosas sõltub allikate veerežiim pinnavee neeldumisest Kõrveküla kurisutesse. EV.: Loobu jõgi. M.: Elamud, kalakasvatuse tiigid.
- 28 KALLUKSE allikad asuvad Undla - Vohnja maanteest 100 m ida pool, nn. Kallukse mägede jalamil. Siin on mitukümmend tõusuallikat ja oja läte. EV.: Loobu jõgi. M.: Laut. KR.: Maastikukaitseala.
- 29 KOLU allikad asuvad samanimelises pargis ja sellest põhja pool lamedas soostunud, praegu kuivendatud, orus. Kraavides on rohkesti tõusuallikaid ja siin paikneb Vohnja oja ülemjooks. Summaarne vooluhulk 50 l/s. EV.: Loobu jõgi. M.: Maaparandus, tiigid. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 30 HULJA allikad asuvad asulast lõuna- ja ida pool, lameda kõviku nõlval. Käesoleval ajal on langeallikad kraavides. Vooluhulk 20 l/s. EV.: Selja jõgi. M.: Kuivendus, asula.
- 31 JÕETAGUSE küla allikaala asub Loobu jõe oru parempoolse veeru jalamil. Langeallikad, suvine vooluhulk kuni 3 l/s. EV.: Loobu jõgi. M.: Ehitatud kaevudeks.
- 32 NEERUTI pargi allikaala tõusu- ja langeallikad asuvad Loobu jõe orus, tiikide põhjas ja kaldail. Üksikute allikate vooluhulk kuni 1 l/s. EV.: Loobu jõgi. M.: Osaliselt ehitatud kaevudeks.
- 33 VANDU allikad asuvad küla juures ida-lääne suunalise oru lõunaveerul. EV.: Kurisud. M.: Osaliselt ehitatud kaevudeks, maaparandus.

- 34 PUNDI allikad asuvad Loobu oru veerudel, Pundi veskivaremete juures. Langeallikad, summaarne vooluhulk 1..5 l/s. EV.: Loobu jõgi. M.: Ümbritsevad põllud. KR.: Ürglooduse raamatus.
- 35 JÕEPERE allikad asuvad Loobu jõe alguses, oru jalamil ja paisjärve põhjas. Kevadeti veerikkad (vooluhulk kuni 100 l/s), suvel veevaesed (10 l/s) . M.: Küla, laudad, ümbritsevad põllud. KR.: Maastikukaitseala, Ürglooduse raamatus.
- 36 RISTIMÄE allikad asuvad Neerutis Ristimäe jalamil. Allikasoos on 2 tõusuallikat. Vooluhulk suvel 5 l/s. EV.: Loobu jõgi. KR.: Maastikukaitseala.
- 37 UDRIKU allikad asuvad pargis, paepõhjaga tiigis. Vooluhulk 260 l/s (juuni, 1992). EV.: Loobu jõgi. M.: Küla.

SAKSI VALD 1991. - 1992. a.

- 38 IMASTU allikad asuvad Imastu lastekodu pargist lõuna pool. Lange- ja tõusuallikad, vooluhulk 70..500 l/s. Eelmisest edela pool olevate allikate vooluhulgad on 10..20 l/s. EV.: Valgejõgi. M.: Kalatiigid. KR.: Ürglooduse raamatus, looduskaitse all.
- 39 KONNAVERE allikad asuvad Valgejõe oru paremal kaldal, edela pool Rakvere - Tapa maanteed. Langeallikate vesi avaneb paelõhedest, vooluhulk kuni 200 l/s. EV.: Valgejõgi. KR.: Ürglooduse raamatus, looduskaitse all.
- 40 MOE allikad asuvad asulast põhja pool, Valgejõe oru lammil. Jõe vasakul kaldal on 150 m pikkune allikaline ala, kus on lange- ja tõusuallikaid. Summaarne vooluhulk 10 l/s. EV.: Valgejõgi. M.: Piiritusetehase jäägid.

RAKVERE VALD 1989. ja 1991. a.

- 41 PAATNA allikad asuvad Erna lautade lähedal metsatukas maaparanduskraavis. Langeallikad. EV.: Selja jõgi. M.: Maaparandus, laut.
- 42 SAMMA allikad asuvad metsa ääres astangu jalamil. Tõusu- ja langeallikad, vooluhulk 30..100 l/s. EV.: Selja jõgi. M.: Ümbritsevad põllud. KR.: Ürglooduse raamatus, looduskaitse all.
- 43 LAANEMÕISA allikad asuvad eelmisest edela pool, osaliselt kuivenduskraavides. EV.: Selja jõgi.
- 44 TOBIA RISU langeallikad asuvad kuivendatud soo kaguserval. EV.: Kurisud. M.: Maaparandus.
- 45 TÕRMA allikad asuvad soostunud orus, karjamaal võsas, küla läänepiiril. Soostunud orus paiknevate langeallikate, toitealaks on Tõrma külast lõuna pool paiknevad karstiväljad. Vooluhulk - 100 l/s. EV.: Selja jõgi. M.: Maaparandus, põllud toitealal. KR.: Veesäilitusala.

RÄGAVERE VALD 1990. a.

- 46 SIGALEHTE allikas asub metsas, Kunda jõe vasakul kaldal, oru alguses. Palju pisikesi allikaid, millest saab alguse veerikas oja. EV.: Kunda jõgi. KR.: Ürglooduse raamatus.
- 47 ULVI allikad asuvad Kunda jõe oru paremal nõlval, pargis. Väikesed langeallikad, osa tiikide põhjas. EV.: Kunda jõgi. M.: Asula.

- 48 KÜLMAVESKI allikas asub võsastunud ja soostunud orus Kunda jõe paremal kaldal. Tõusuallikad annavad alguse ojale, vooluhulk 30..110 l/s. EV.: Kunda jõgi. KR.: Looduskaitse all, Ürglooduse raamatus.
- 49 LUIGA allikas (Illuksi, Ojavee) allikas asub Ulvi külas Ojavee talu kõrval. Püsivalt veerikas langeallikas, vooluhulk 35..165 l/s. Allika ja Kunda oru vahelisel põllul leidub kivistunud allikalupja. EV.: Kunda jõgi. KR.: Ürglooduse raamatus.
- 50 LAVI allikas asub oru alguses, metsatee ääres, kus avaneb arvukalt väikesi langeallikaid, mis moodustavad veerikka oja. Vooluhulk 180 - 440 l/s. Vett kasutab Põlula Kalamajand. EV.: Kunda jõgi. KR: Veesäilitusala.

VINNI VALD 1991. a.

- 51 SÕMERU I jõeäärne allikas asub Mõdriku, Mõdriku - Rakvere maanteest 3 km põhja pool, jõe paremal kaldal. Väike ajutine allikas. EV.: Sõmeru oja.
- 52 MÄNNIKU allikad asuvad Rakvere - Väike-Maarja maanteest lääne pool, Koeravere asula kohal, ooside vahelises orus ja moodustavad 200 m pikkuse allikaala. Suvel on vooluhulk väiksem kui 1 l/s, allikaveest moodustuv oja neeldub Karitsa karstialal. EV.; Karst.
- 53 PIIRA allikas asub samanimelise asula lõunaservas, kus põllu ääres lohus on allikatiik. M.: Kõrgemal asub väetisehoidla.
- 54 SÕMERU II jõeäärne allikas asub Mõdriku - Rakvere maanteest 1,8 km põhja pool, jõe paremal kaldal. Väike ajutine allikas. EV.: Sõmeru oja.
- 55 MÕDRIKU mineraalveeallikas asub Rägavere veskist 100 m ida pool orus. Vooluhulk 1 l/s. Allikasse on puuritud 26 m sügavune puurauk. EV.: Sõmeru oja. KR: ürglooduse raamatus.
- 56 SÕPRUSE allikas asub metsas, Sõpruse lautade teest 150 m ida pool orus. Tarbitakse joogiveena.
- 57 VETIKU üksik allikas asub Rakvere - Tudu maantee ääres. Tarbitakse joogiveena.
- 58 VETIKU Sõeoru ehk Vanajärve allikad asuvad Vetiku asulast kagu pool. Langeallikad asuvad oru nõlval ja paisjärve põhjas. Summaarne vooluhulk kuni 200 l/s. EV.: Sõmeru oja. M.: Asula, põllud. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 59 MÕDRIKU VANAKÜLA allikad asuvad Rakvere - Tudu maanteest põhja pool, paisjärve ääres ja põhjas. Kokku on 29 allikat, mis jaotuvad 3 rühma. Suur allikas asub Mardirahva talu juures. Allikate maksimaalne summaarne vooluhulk on 900 l/s. Vett kasutatakse kalakasvatustes. EV.: Mõdriku oja. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 60 MÕDRIKU HIIEALLIKAD asuvad Mõdriku pargist põhja pool võsastunud orus. Lange- ja tõusuallikad, maksimaalne vooluhulk kuni 150 l/s. EV.: Sõmeru oja. M.: Ümbritsevad põllud. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 61 VANA-VINNI allikad asuvad küla ääres, sootasandiku serval kraavides. EV.: Sõmeru oja. M.: Maaparandus.
- 62 INJU allikad asuvad külast 800 m põhja pool kahel pool maanteed (2 suuremat allikat). Nõlva all lohus on allikatiik. Tarbitakse joogiveena.
- 63 SAUEAUGU allikas asub külas A. Vilo talust 400 m ida pool. Allikaline ala asub metsaservas, kust algab Voore oja üks haru. EV.: Kunda jõgi.

- 64 ALLIKAKÜLA allikad asuvad Allikaotsa talu lähedal. Kokku 3 tõusuallikat, millede summaarne vooluhulk Lange jõe alguses on 40..170 l/s. EV.: Kunda jõgi. KR.: Ürglooduse raamatus, looduskaitse all.
- 65 VOORE allikad ja allikajärv asuvad Voore külas ja metsas. Lange- ja tõusuallikad, osaliselt asuvad maaparanduskraavides. Oosi jalamil on 150 m pikkune allikajärv. EV.: Kunda jõgi. M.: Maaparandus.
- 66 KÜTI allikad ja allikajärv asuvad asulast lõuna pool, oosi kõrval metsas. Allikalise ala pikkus on 250 m, allikajärve sügavus - 0,1..1 m. Summaarne vooluhulk on 50..100 l/s. Allikate vett kasutatakse Aravuse kalakasvatases. EV.: Kunda jõgi.
- 67 KULINA allikate ala asub asulast lõuna pool, oosi kõrval metsas. Lange- ja tõusuallikad. Viimased moodustavad 30 m laiuse järve. Vooluhulgad: lõunapoolne rühm 50 l/s; põhjapoolne- 40 l/s. EV.: Kunda jõgi.
- 68 LIIVA (Roela) allikad asuvad Liiva oja paremal kaldal. Kraavi kallastel on tõusu- ja langeallikad, vooluhulk 8 l/s. EV.: Kunda jõgi. M.: Maaparandus.
- 69 TAMMIKU allikad asuvad küla juures maaparandusobjektil. Rohumaalt voolab kraavi suur allikas. EV.: Kunda jõgi. M.: Maaparandus.

TAMSALU VALD 1990. a.

- 70 PORKUNI tõusuallikad asuvad paisjärves, mille põhja katab allikalubi. Valgejõe algus, vooluhulk 10..250 l/s. EV.: Valgejõgi. M.: Asula, ümbritsevad põllud. KR.: Looduskaitseala.

VÄIKE-MAARJA VALD 1983. ja 1988. a.

- 71 IMANDU allikad asuvad Raigu külast põhja pool metsas. Kümme-kond allikat asub 2 ha suurusel allikalisel alal, kust algab Ilmandu jõgi. Kevadeti veerikkad, suvel kuivad. KR.: Ürglooduse raamatus.
- 72 MÕISAMAA allikad asuvad Mõisamaa küla juures. Tõusu- ja langeallikad Põltsamaa jõe oru põhjas ning nõlvadel. Allikalise ala pikkus on 500 m, laius 250 m. EV.: Põltsamaa jõe ülemjooks. M.: Käärma karstiala neeldunud heitvesi, puhastusseadmetest väljuv heitvesi.
- 73 KARJAMAA allikad asusid varem Äntu karjamaal, praegu Äntu III maaparandusobjekti kraavides. Tõusu- ja langeallikad. Suurema allika vooluhulk on 10 l/s. EV.: Põltsamaa jõgi. M.: Maaparandus.
- 74 ÄNTU allikajärved (Sinijärv, Vahejärv ja Valgjärv) asuvad ida pool Rakvere - Vägeva maanteed. Äntu Sinijärv kuulub haruldaste lubitoiteliste järvede hulka. Järvede sügavus on kuni 8 m ja nende põhjas on arvukalt tõusuallikaid, kallastel esineb langeallikaid. Allikajärvedest algab Äntu oja. EV.: Põltsamaa jõgi. M.: Põhja pool kõrgustiku võlvil infiltreeruv vesi. KR.: Looduskaitseala.
- 75 LINDREHTI allikad asuvad samanimelise talu juures kraavi kaldal. Vooluhulk 10 l/s. EV.: Põltsamaa jõgi. KR.: Looduskaitse all.
- 76 KILTSI mõisa allikad asuvad pargis ja asuvad osaliselt tiikides (Rohuaia, Lossialune ja Metsniku). Tõusuallikate summaarne vooluhulk on kuni 150 l/s. EV.: Põltsamaa jõgi. M.: Asula, laudad. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 77 JÄRNIKU allikad asuvad Äntu mõisa pargi ja Järniku vesiveski vahel. Tõusuallikad, vooluhulk 75..500 l/s. Vett kasutatakse kalakasvatases. EV.: Põltsamaa jõgi.

- 78 LIIVAALLIKAD asuvad metsas, Varangu külast 1,7 km kirde pool. Lange- ja tõusuallikad on kahes 10..15 m laiuses ja 20 m pikkuses nõos. Vooluhulk suvel 50 l/s. Liivaallikaist algav oja suubub Ilmandu jõkke. KR: Ürglooduse raamatus.
- 79 VARANGU allikad asuvad Varangu metskonna (mõisa) lähedal. Allikalise ala pikkus on 200 ja laius 50 m. Tõusuallikad, mille summaarne vooluhulk on 300 l/s. Allikatest algab Varangu jõgi, mille vett kasutatakse kriidivabrikus. EV.: Varangu jõgi. M.: Kriidikarjäär. KR.: Veesäilitusala, Ürglooduse raamatus.
- 80 NÕMME allikad paiknevad Nõmme jõe vasakul kaldal Tapa - Tartu raudtee ääres. Arvukad lange- ja tõusuallikad, mille vett kasutatakse kalakasvatades. Allikaid on ka endise Nõmme veski paistiigi põhjas. EV.: Nõmme jõgi, Põltsamaa jõgi.
- 81 VÄLJAOTSA ehk Väljataguse allikas asub Nõmme külast 3 km edela pool. Langeallika vesi voolab ojana Põltsamaa jõkke. Vooluhulk kuni 70 l/s. KR.: Looduskaitse all, Ürglooduse raamatus.

RAKKE VALD 1987. a.

- 82 TAMMIKU allikad asuvad samanimelise maaparandusobjekti kraavides. EV.: Onga jõgi. M.: Maaparandus.
- 83 OTSA (Mõisamaa) allikad asuvad Onga jõe paremal kaldal, Otsa talu juures. Tõusuallikad allikalehtrites. EV.: Onga jõgi. M.: Maaparandus, laudad.
- 84 SALLA allikad asuvad Emumäe idapoolsel jalamil, Salla külast ida pool, samanimelise maaparandusobjekti kraavides. EV.: Salla jõgi. M.: Maaparandus.
- 85 VILLAKVERE allikad asuvad veekaitseala lõunapiiril, Pandivere kõrgustiku jalamil. Allikad asuvad käesoleval ajal Villakvere maaparandusobjekti kraavides. EV.: Salla jõgi. M.: Maaparandus.
- 86 KAAVERE allikad asuvad eelmisest 1 km kagu pool maaparandusobjekti kraavides. EV.: Salla jõgi. M.: Maaparandus.

AVANDUSE VALD 1990. a.

- 87 KÄRSA allikad asuvad valla läänepiiril ida-lääne suunalises orus. Eriti arvukalt on allikaid Kärša mõisa ja vana vesiveski vahel. Allikalise ala moodustumine on seotud tektoonilise rikkevööndi ja mattunud orundiga. Langeallikad - summaarne vooluhulk 170 l/s. On ehitatud veehaare niisutusvee võtmiseks. EV.: Kärša oja, Põltsamaa jõgi. M.: Maaparandus, laudad. KR.: Veesäilitusala.
- 88 SIMUNA KATKUALLIKAS asub asula lõunapiiril, pastoraadi hoone juures. Tektoonilise rikkevööndiga seotud langeallikad. Peaallika vooluhulk on 30..70 l/s, 150 m allavoolu - 170 l/s. Ida pool suubuv veerikas allikaoja voolab kuivendatud allikalisiselt alalt. Pedja jõe algus. M.: Asula. KR.: Looduskaitse all, Ürglooduse raamatus.

LAEKVERE VALD 1990. – 1991. a.

- 89 MUUGA allikas asub samanimelisest külast (Veski t.) 2 km kagu pool, ida pool Rakvere - Rannapungerja maanteed. Võsas paiknevas allikasooos on 3 suuremat allikaterühma. Üksikute allikate vooluhulk on 1..2 l/s, summaarne

vooluhulk veevaesel ajal on 20 l/s. Muuga allikaid loetakse Avijõe alguseks. Ida pool, maaparandusobjektide kraavides, on arvukalt tõusu- ja langeallikaid, mille vooluhulk ei ületa 1..2 l/s. M.: Ümbritsevad põllud.

- 90 PAASVERE allikad asuvad Avijõe paremal kaldal, Paasvere küla juures oru veerul. Langeallikate summaarne vooluhulk on suvel 10 l/s. EV.: Avijõgi. M.: Maaparandus.

5. VEESÄILITUSALADE (OLULISTE ALLIKATE JA KARSTILEHTRITE RÜHMADE NING KARSTIJÄRVEDE) NIMEKIRI JA PIIRIKIRJELDUSED

- 1 ANISTE-EINJÄRVE KARSTIJÄRVIKUD (108,8 ha).
Asub Lääne-Viru maakonna Tamsalu valla territooriumil Tamsalu - Järva-Jaani tee ja Tamsalu-Ambla tee ristmikust läänes ja hõlmab järgmised kinnistud:
 - a) Tamsalu - Järva-Jaani teest loodes asuvate Orava (A13), Mulla (A14) ja Kaevu (A15) talude maad ning talude A1, A4, A5 ja A12 lahusmaatükid, v.a. Mulla (A14) lääne- ja põhjaosa põllumaa - piir läheb siin piki kõlviku piiri.
 - b) Tamsalu-Ambla teest kirdes olevad lahusmaad nr. 4, 5 ja 10 ning lahusmaade 8, 9, 6 ja 3 see osa, mis jääb lahusmaa nr. 10 põhjapiiri pikendusest lõuna poole.
- 2 ASSAMALLA LUHT (55,2 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Tamsalu vallas Assamallast kuni 1 km kaugusel Assamalla-Kadrina teest kirdes. Hõlmab Kooli (A155) talu maa ning järgmiste talude lahusmaatükid: A156, A20, A21, A22, A23, A24, A49 (v.a. Assamalla-Kadrina teega paralleelne teeäärne 70 m laiune riba), A37, A38, A48, A28, A26, A50, A27, A30, A46, A39, A40, A41, A42, A43, A51, A44, A57, A45, A47 ja A29.
- 3 JÄRSI-MÄNGUPEALSE-AAVERE KARSTIJÄRVIKUD (64,6 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Tamsalu vallas 3 eraldi paikneva alana Aavere ja Võhmuta vahel.
 - a) Järsi järve ümber. Hõlmab Ülevalt-Ohaka (11) talumaast järvepoolse osa, mille piiriks on: Ülevalt-Ohaka talu idapiir põhja suunas kuni 200 m Aavere-Võhmuta teest põhja poole, sealt 200 m otse edelasse ning siis sirgelt kagu suunas kuni Kilgi (12) talu lõunapiirini. Lisaks hõlmab veel järgmised kinnistud: Kilgi (12) talumaa idatipu, mis jääb eelnevast kirjeldusest ida poole ning lahusmaatükid A45, A46, A47 ja A37; samuti loetletud kinnistute ja Aavere-Võhmuta tee vahele jääv ala.
 - b) Mängupealse paikneb Aavere-Võhmuta teest lõunas ja haarab enda alla: Mängu (2) talu maa, v.a. kinnistu põhja- ja idaosas olev põllumaa (piir piki kõlviku piiri); Mänguotsa (A48) talu maa; talu A47 lahusmaatük; samuti lahusmaade A38, 11, 8/36 ja 9/35 see osa, mis jääb Mängu (2) talu läänepoolseima piirilõigu pikendusest ida poole.
 - c) Aavere paikneb teede vahel. Läänepiiriks on Vajangu-Pikavere tee. Põhjapiiriks on tee, mis algab viimatinimetatud teest ning läbib Mootsa-Risti (13,I), Lõuna (4), Kooli (33), Hansu (51), Mardi (5) talumaade lõunaosa kuni Seppa (7) talu läänepiirini. Tooma (6) talumaast jääb veesäilitusala sisse see osa, mis jääb talusse viivast teest

ja õuemaast lõuna poole. Veesäilitusala idapiiriks on Seppa talu läänepiir eelmainitud teest lõuna poole ning Seppa talumaa läänepiiri pikendus kuni Adu (11) talumaal asuva teise kirde-edelasuunalise teeni. Veesäilitusala lõunapiiriks on viimatinimetatud tee edela suunas läbi Adu, Reinu (12) ja Kuru-Mardi (52) kinnistute kuni Vajangu-Pikavere teeni.

- 4 KILTSI MÕISA PARGI ALLIKAD (5,5 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Väike-Maarja vallas Kiltsi alevikust ca 1 km lõunas. Veesäilitusalasse kuuluvad kinnistu A30 tiigi ümber olev lahusmaatükk ja väike osa tiigi lõunakaldal olevast Kiltsi vesiveski (A4) maast, mis jääb kinnistu A30 ida- ja läänepiiri pikenduse ning tiigi lõunakaldal kulgeva tee vahele.
- 5 VARANGU ALLIKAD (34,5 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Varangu metskonnas. Veesäilitusalasse kuulub riigimetsa kvartalid nr. 96 eraldised 1-11 ja 19 ning kvartalid nr. 98 eraldised 2, 10 ja 12-16.
- 6 MURU KARST (106,9 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Sõmeru vallas, Sõmeru-Kohala tee ääres teest kuni 1,5 km läänes ja kuni 0,5 km idas mõlemal pool Vaeküla oja.
Sõmeru-Kohala teest läänes kulgeb Veesäilitusala piir piki metsamaad ja hõlmab Kunda metskonna kvartalid nr. 82, 83, 84 ja 85. Sõmeru-Kohala teest idas hõlmab veesäilitusala kitsa riba Vaeküla oja ääres nimetatud teest kuni jõe suubumiseni Kunda jõkke, kus veesäilitusala põhjapiiriks on metsakvartali nr. 86 lõunapiir ja lahusmaatüki A82 edela- ja lõunapiir, v.a. Ojakalda talumaa põhjapiiril olev õuemaad. Veesäilitusala lõunapiiriks on siin sirgjoon Vaeküla oja suudmest 30 m lõunas asuva punkti ja Ojakalda talu maal Vaeküla ojast lõuna pool asuva õue-aiamaa põhjanurga vahel.
- 7 TÕRMA-KARITSA-JUPRI ALLIKAD JA KARST (44,0 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Rakvere vallas 2 eraldi kohas.
 - a) Tõrma allikad. Veesäilitusala hõlmab Lauri (6), Mardi (7) ja Tõnni (8) talude maad, mis jäävad vanast Rakvere - Väike-Maarja maanteest loodesse, samuti talude Kalda (A10), Eedeni (A9) ja Mardi (7) maad, mis jäävad Kalda ja Eedeni maadel olevaid õuemaade idapiire ühendavast sirgest ida poole ning Tooma (11), Kivimäe (10a) ja Reinapi (10) talumaad kirde pool Tõrma-Lepna teed, v.a. 10a asuv endine õuemaad krunt.
 - b) Jupri salaoja. Hõlmab Lambaaugu (27) ja Värava (28) talude maade maanteest ida poole jääva osa.
- 8 SAKSI KARSTIJÄRVIKUD (25,7 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Saksi vallas Saksi külas. Veesäilitusala hõlmab ala, mis on piiritletav Saksi järve maksimaalse veetasemega.

- 9 MÕDRIKU-VETIKU ALLIKAD (49,2 ha).
Asub Lääne-Viru maakonnas Vinni vallas 3 erinevas kohas.
- a) Vetiku allikad. Vetiku Väikejärve ümber hõlmab järgmised maad: Siimupere (14) talumaast selle osa, mis jääb seal asuvast 2 õuemaad idapiire ühendavast põhja-lõunasuunalisest sirgest ida poole; Järve (17) talumaa see osa, mis jääb järvest lõuna pool olevast 110 kV kõrgepingeliinist põhja poole; Kruusaaugu (16) talumaa põhjapoolne võsastunud osa (piiriks on kõlviku piir põllumaa ja võsa vahel) ning lõpuks Vahi (32) kinnistu see osa, mis jääb Vetiku-Sõmeru teest lääne poole ja mainitud teelt Vetiku keskusesse suunduvast teest lõuna poole.
- Teise tükina hõlmab veesäilitusala Vetiku Suurjärve ja Vetiku Veski maa, mis jääb järve suubuvast ojast põhja poole.
- b) Mõdriku veski allikad. Hõlmab Kodasoo (11) talu veskijärve põhjaosas asuva maaeralduse ja Peetri (13) talu maa eelpool kirjeldatud Kodasoo talu eraldise läänepiiri pikenduse ja veskisse mineva tee vahel.
- c) Mõdriku mõisa allikad. Veesäilitusala lääne- ja lõunapiir ning idapiiri lõunapoolsem osa (allikatiigist lõuna poole jääv ala) on piiritletud orus oleva kõlviku (võsa) välispiiriga. Idapiiri põhjapoolsemal osal on piiriks tiigi idakallas. Veesäilitusala põhjapiiriks on Nurme (A29) kinnistul asuv Mõdriku-Vinni teelt mõisa minev tee.
- 10 PRANDI ALLIKAD (25,4 ha).
Asub Järva maakonnas Koigi vallas. Hõlmab Allika (A17) talu maad, mis jäävad allikatiigist põhja pool oleva lääne-idasuunalisest tee ja selle tee pikendusest lõuna poole; samuti tiigist lõunas olev lahusmaatükk A7 ja Haudemaa pkr. lääne poole jääv osa lahusmaast A27.
- 11 KIIGUMÕISA ALLIKAD (245 ha).
Asub Järva maakonnas Roosna-Alliku vallas Jägala jõe ääres 700-1400 m laiuse ribana mõlemil pool Jägala jõge alates Alliku ja Seidla ühistute piirist kuni 3400 m ülesvoolu. Veesäilitusala plaanid asuvad Järva maakonna keskkonnaosakonnas ja Roosna-Alliku vallavalitsuses.
- 12 ROOSNA-ALLIKU KÜLMAALLIKAD (44,8 ha).
Asub Järva maakonnas Roosna-Alliku vallas Roosna-Allikul. Veesäilitusala idapiiriks on Pärnu-Rakvere mnt., v.a. teeäärsed õuemaad ja tootmisobjektid. Veesäilitusala põhjapiiriks on ida-läänesuunaline sirgjoon, mis kulgeb Roosna-Alliku - Järva-Jaani tee ristmikust 170-180 m põhja pool oleva õuemaad lõunapiirist kuni kinnistute A54 ja A161 läänepiirini. Veesäilitusala põhjapoolsemas osas on läänepiiriks kinnistute A54 ja A161 läänepiirid kuni õuemaadeni. Seejärel pöördub piir korraks itta kuni õuemaadest idas voolava ojani. Edasi on läänepiiriks nimetatud oja edela suunas kuni kinnistu A57 lõunapiirini. Veesäilitusala lõunapiir kulgeb piki kinnistu A57 lõuna- ja idapiiri ning piki kalakasvatuse suunduvat teed. Siin jäävad veesäilitusalast välja ümbritsev kalakasvatuse maa ja sellest põhja pool asuv tootmisobjekt .

- 13 ESNA PARGI ALLIKAD (138,5 ha).
Asub Järva maakonnas Kareda ja Roosna-Alliku valdades Esna külas. Veesäilitusala kirdepiiriks on Roosna-Alliku - Ämbra tee kuni Rajala (A3) kinnistu loodepiirini. Sealt kulgeb veesäilitusala piir sirgjoonelisel edela suunas kuni kinnistu A70 läänepiiri pikenduse lõikumiseni kohaliku teega. Mõõda kohalikku teed liigub piir kagusse kuni lahusmaatüki A29 kagupiirini. Edasi on veesäilitusala piiriks sirgjoon viimatinimetatud punktist kirde suunas kuni Uus talu (A3) kagupiiri ja Roosna-Alliku - Ämbra tee lõikepunktini.
- 14 TUDRE KARSTIJÄRVED (27,2 ha).
Asub Järva maakonnas Koeru vallas Tudre külas. Jääb põhiliselt külateede vahele. Ala lõunapiiriks on Kümniku Poe ja Kümniku Veski lõunapiir. Lääne- ja edelapiiriks on tee, mis on Kümniku Veski läänepiiriks ja kulgeb läbi Kivistiku (20), Sääse (19) ja Tiige (16) talude maa. Tee jõudmisel Tiige talu läänepiirile, pöörduv veesäilitusala piir põhja suunas piki Tiige (16) talu läänepiiri kuni lahusmaatükkide nr. 49 ja 50 edelapiiride pikenduse kagu suunas. Edasi on veesäilitusala piiriks viimatinimetatud pikendus, siis lahusmaatükkide nr. 49 ja 50 edelapiir; seejärel nr. 49 läänepiir ning edasi selle läänepiiri pikendus põhja suunas läbi talumaa nr. 48 selle põhjapiirini. Sealt pöörduv piir itta piki talumaa nr. 48 põhjapiiri ja Kooli (A51) lõunapiiri kuni kohaliku teeni. Edasi on piiriks nimetatud tee lõuna- ja kagu suunas läbi Kalda (45), Uuetoa (46), Vana Kümniku ja Kümniku Poe maade kuni Kümniku Poe lõunapiirini.
- 15 LÜSINGU KARSTIALA (141,2 ha).
Asub Järva maakonnas Ambla vallas Lüsingu külas ja Rava metuskonnas. Veesäilitusala põhjapiir kulgeb Ambla - Võhmuta teelt lääne suunas algul Mägiste (A56) talu maal piki põllu ja metsa serva (kõlviku piiri). Kõlviku piiri pöördumisel põhja suunas ning kohtumisel Ambla-Võhmuta teelt lähtuva ida-lääne suunalise teega, pöörduv veesäilitusala piir uuesti läände, liikudes piki teed kuni Iluri (A23) talu läänepiirini. Sealt pöörduv piir lõunasse piki Iluri (A22) talu läänepiiri kuni Rava mk. kvartali nr. 1 põhjapiirini. Mõõda kvartali nr. 1 põhjapiiri liigub piir ida suunas kuni kvartalini nr. 3. Edasi liigub piir lõuna suunas metsasihti mõõda, mis eraldab metsakvartaleid nr. 1 ja 3 ning nr. 2 ja 4. Metsamaa lõunaservas pöörduv piir itta ning liigub piki kvartali nr. 4 lõunapiiri kuni kohtumiseni Ambla - Võhmuta teega. Ambla - Võhmuta teed mõõda kulgeb veesäilitusala piir lõuna suunas kuni metsa ja põllu (kõlviku) piirini ida pool teed. Edasi liigub veesäilitusala piir piki kõlviku piiri algul ida, hiljem lõuna suunas kuni Pullisaare (A36) talu lõunapiirini. Edasi on piiriks Pullisaare (A36) talu lõunapiir ida suunas kuni Tammiku pkr.-ni. Mõõda Tammiku pkr. pöörduv veesäilitusala piir loode suunda kuni lahusmaa A43 lõunapiirini. Sellest punktist liigub veesäilitusala piir sirgjoonelisel põhja suunas kuni kinnistu A6 põhjapiiri ja Kaunisaru (A2) talu edelapiiri kokkupuutepunktini ja sealt edasi sirgjoonelisel lääne suunas kuni Tapsu (A55) talu lõunapiiri ja Ambla-Võhmuta tee kokkupuutepunktini. Järgnevalt liigub veesäilitusala piir piki Ambla - Võhmuta teed põhja suunas kuni Mägiste (A56) talu maal oleva metsa ja põllu piirini.

16 JALGSEMA KARSTIJÄRVED (38,7 ha).

Asub Järva maakonnas Järva-Jaani vallas Jalgsema külas. Veesäilitusala läänepiiriks on tee, mis lähtub Jalgsema - Järva-Jaani teelt ja kulgeb läbi Anso-Mardi (9) kinnistu. Viimatinimetatud tee pöördumisel edelasse, pöördub ka veesäilitusala piir piki seda teed edela suunas kuni tee jõudmisel põllu (kõlviku) piirini. Sealt liigub veesäilitusala piir piki kõlviku piiri algul lõuna, seejärel ida ja edasi põhja suunas kuni Raude (21) talu põhjapiirini. Edasi suundub veesäilitusala piir sirgjoones põhja suunas kuni kohtumiseni Madise (8) talu kagupiiriga. Seejärel kulgeb veesäilitusala piir piki Madise (8) talu kagupiiri ja Sipelga (7) talu kagu- ja kirdepiiri kuni Sipelga (7) talu põhjapiirini. Edasi liigub veesäilitusala piir piki Sipelga (7) talu põhjapiiri lääne suunas kuni kohtumiseni Jalgsema - Järva-Jaani teega. Jalgsema - Järva-Jaani tee on veesäilitusala piiriks sealt läände kuni teeni, mis kulgeb läbi Anso-Mardi (9) kinnistu.